

de Moeial

Studenttijdschrift van de Vrije Universiteit Brussel
Gratis en onbetaalbaar sinds 1983

Oktober 2013

België - Belgique

P.P. - P.B.

1160 Oudergem

Gemeenteplein

BC31570

Verder zonder Latijn
Een casus van universitair verval

**Thesis met bedrijfsgeheim
hoeft niet langer openbaar**

DE SNOEIENDE UNIVERSITEIT
WORDT AVONDONDERWIJS WEGBEZUINIGD?

INHOUD

Opinie

- 3 Kritiek
Edito

Nieuws

- 4 VUB schrapt avondopleidingen humane wetenschappen
- 5 Bestuurshervorming ULB op protest onthaald
- 6 Thesis kan geheim blijven wegens 'gevoelige bedrijfsinformatie'
- 6 Spanje in Erasmuscrisis
- 12 Eindelijk akkoord renovatie conservatorium

Reportage

- 8 Van het universitaire front geen nieuws
Casus van universitair verval
- 16 Dood en geloof in Myanmar
- 22 Rokkenjager. Zakenman. Geliquideerd.
Portret van Henning Boilesen

Interview

- 14 Kennis als creatie
Interview met wetenschapsfilosoof Gustaaf Cornelis

Cultuur

- 16 Mag het geweten zijn?
Boekrecensie Eerlijke wetenschap
- 21 Op zoek naar ultieme schoonheid
Filmrecensie La grande bellezza
- 24 Ars Poetica
Vet
- 26 Literaire geesten
Eduard Douwes Dekker
- 27 De marginalisering van de arbeider
Boekrecensie Chavs

Satire

- 25 Een wandeling met Paul De Knop

Colofon

Adres: Triomflaan 35, 1160 Brussel

Mail: moeial@vub.ac.be

Web: www.demoeial.be

+ facebook, twitter, issuu

Hoofdredacteur: Stéphanie Romans

Adjunct-hoofdredacteur: Paola Verhaert

Secretaris: Sandro González-Maseda

Redactieleden: Alvaro Avelar, Manly Callewaert, Ruben Claesen, Charlotte De Grauwe, Sarah Hamdi,

Joren Janssens, Quinten Joris, Kenneth Pontzele

Redactiemedewerkers: Olivier Dieleman, Ken Pieraerts, Ken Sody, Gaétan Verdikt, Pilar Ruiz Galán, Pieter Jan Van Pevenage

Fotografie: Manly Callewaert, Sarah Hamdi, Ken Sody

Illustratie: Quinten Joris

Ereleden: M. Magits, Jean-Paul Sartre, Jim Van Leemput, S. Carmiggelt, Stig Geukens

Lay-out: Stéphanie Romans

Eindredactie: Ruben Claesen, Sarah Hamdi, Ken Pieraerts, Sandro González-Maseda, Stéphanie Romans, Paola Verhaert

Verzonden naar drukker op: 7 november 2013

Jaarabonnement: 30 euro

Stuur uw aanvraag en adresgegevens naar redactie@demoeial.be

Oplage: 2000 exemplaren

Formaat: 236 mm x 300 mm

Verantwoordelijke uitgever: Ruben Claesen, de Moeial, Triomflaan 35, 1160 Oudergem

EDITO

Kritiek

De faculteit Letteren en Wijsbegeerte (LW) moet besparen. Meer dan 250.000 euro zelfs, als het aan de Raad van Bestuur ligt. Sinds de vakgroep Communicatiewetenschappen (SCOM) van LW naar de faculteit Economische en Sociale wetenschappen verhuisde, kampt LW met een nog grotere besparingsnood. Dat heeft er nu al tot geleid dat vakken omtrent klassieke talen op termijn uit het onderwijsaanbod zullen verdwijnen. Verdere consequenties voor de opleidingen zijn nog niet bekend, maar er is nu al reden tot bezorgdheid.

Terwijl de faculteit LW op zijn tandvlees loopt, verdwijnt stilaan ook het avondonderwijs binnen verschillende opleidingen. Nadat Geschiedenis de bachelor in avondles stopzette, volgden Sociologie en Politieke Wetenschappen het voorbeeld. Het gemak waarmee het einde van de klassieke talen en van een aantal avondopleidingen door de beslissende kanalen van de universiteit glipt, is stuitend. Studentenvertegenwoordigers maakten weliswaar bezwaar, maar de Studentenraad is te weinig georganiseerd en heeft niet genoeg kritische massa om daadwerkelijk het verschil te maken.

Dat bleek ook vorig jaar, toen de Onderwijsraad een wijziging in het algemeen Onderwijs- en Examenreglement voor een uitbreiding van het recht op herkansing aannam, terwijl de Studentenraad protesteerde en een gunstiger regeling wilde afdwingen. De wijziging werd uiteindelijk enkel maar geschrapt opdat de universiteit een decreetswijziging kon afwachten.

De afschaffing van sommige opleidingen in avondonderwijs is opnieuw een voorbeeld van het dovemansoor dat richting de studenten gekeerd wordt. De studenten in de onderwijsraad waren tegen de afschaffing van de avondlessen, toch werd het voorstel aangenomen. Opnieuw maakt de studentenvertegenwoordiging niet het verschil in wat een belangrijk universitair debat zou moeten zijn. Is de studentenstem echter gesmoord door het universitair establishment, of moet de studentengemeenschap de hand in eigen boezem steken? Feit is dat de faculteiten allemaal een student kunnen afvaardigen in de onderwijsraad, maar de mandaten nu al jaren niet allemaal ingevuld geraken. Dit jaar zetelen er vijf studenten in de raad, vorig jaar waren dat er slechts drie. Daarmee is echter nog niet alles gezegd. Het studentenabsenteïsme is bovendien hoog: verkozenen komen immers maar al te vaak niet opdagen.

Vanuit de Studentenraad signaleren we voorlopig enkel nog maar een ernstig gebrek aan kritisch geluid. De monsterhervorming van het VUB-bestuur heeft grote gevolgen voor de gehele universitaire gemeenschap en voor de plaats van de studenten daarin. Studenten waren vertegenwoordigd in de commissie die de hervorming uittekende, maar de communicatie naar de studentenvertegenwoordigers en de gehele studentenpopulatie was zo goed als nihil. Op kritische vragen papegaaide de Studentenraad de universitaire administratie na. De ondraaglijke lichtheid van de Studentenraad is echter niet alleen in de schoenen van het bestuur en raadsleden te schuiven. Zij wordt immers mogelijk gemaakt doordat de studentengemeenschap te weinig druk op de verkozenen uitoefent.

Anders is dat aan de Université Libre de Bruxelles (ULB). Daar werden studenten geconfronteerd met een bestuurlijke hervorming, die veel lijkt op die aan de VUB. Toen de Studentenraad daarmee akkoord dreigden te gaan, kwamen andere politieke studentenverenigingen in actie. Hun felle kritiek gaf de studentenvertegenwoordigers stof tot nadenken en resulteerde in een unanieme studentenstem tegen de hervormingen. Ook dit academiejaar heeft het er alle schijn van dat de Studentenraad niet gaat kunnen of willen reageren op belangrijke sociale en onderwijsdossiers. Het weinig ervaren bestuur heeft de mechanismen van een effectieve vertegenwoordiging nog niet in de vingers. En een goed begin is het halve werk, een slecht begin bepaalt helaas ook maar al te vaak de rest van het werkingsjaar.

Nu is dus de faculteit Letteren en Wijsbegeerte aan de beurt. De besparingen die de opleidingen noodgedwongen moeten doorvoeren, zullen een rechtstreeks gevolg hebben voor de onderwijskwaliteit. Vakken over de antieke talen en culturen zal de VUB op termijn niet meer aanbieden. Verdere maatregelen laten nog op zich wachten, maar in de wandelgangen circuleren voorstellen om het aantal vakken in de bacheloropleiding te verminderen en de keuzemogelijkheden drastisch terug te dringen.

Nu de gevolgen van de verhuis van SCOM zich steeds helderder aftekenen, ziet de toekomst er voor de Letteren en Wijsbegeerte niet goed uit. LW-studenten zien hun opleidingen uitgehold worden en de onderwijskwaliteit in het gevaar komen. De tijd van lijdzaam toekijken is voorbij. ♦

Stéphanie Romans, hoofdredacteur

VUB SCHRAPT OPNIEUW AVONDOPLEIDINGEN HUMANE WETENSCHAPPEN

Door Sandro González-Maseda

De bacheloropleidingen in avondonderwijs Sociologie, Politieke Wetenschappen en Gerontologie worden vanaf volgend academiejaar niet meer ingericht. Dat werd beslist op de Onderwijsraad van 23 oktober. De avondbachelor Geschiedenis werd een maand eerder ook al afgeschaft.

De faculteiten beoordeelden het studierendement van deze avondopleidingen immers als onvoldoende. Bovendien zouden de studies een onduidelijke profilering hebben. De schakel-, voorbereidings- en masterprogramma's blijven wel nog bestaan in avondonderwijs.

De aanwezige studentenvertegenwoordigers stemden tegen de afschaffing. Hun argument luidde dat mensen zonder universitair diploma nu van hoger onderwijs uitgesloten blijven. Ter compensatie werd er gedacht aan videolessen of bredere bacheloropleidingen per faculteit, maar concrete plannen in die richting zijn er vooralsnog niet.

Voor de afschaffing van de avondbachelor Sociologie wees men op een laag studierendement. Nochtans is dat studierendement slechts een procent lager dan het VUB-gemiddelde. Een andere reden was dan weer “de zeer beperkte doorstroom vanuit de bachelor”. Volgens de studenten een eerder bedenkelijke motivering, omdat een bachelor diploma op zichzelf een volwaardig diploma is. Bij de Politieke Wetenschappen was de argumentatie gelijkaardig. Het te lage studierendement werd ook hier aan de kaak gesteld, ook al lag dit hier zelfs een procent hoger dan het VUB-gemiddelde voor werkstudenten. Zo wordt de deur verder opengezet voor verdere afschaffingen in het avondonderwijs.

Leren om te leven

De maatregel komt er door het globale evoluerende onderwijslandschap. Sinds de invoering van de BaMa-structuur is het mogelijk om via een schakelprogramma de overstap van hogeschool naar universiteit te maken. Dit zou verklaren waarom het aantal generatiestudenten na de invoering van BaMa gedaald is vergeleken met de situatie van ervoor. Deze 'brutodaling' van inschrijvingen maakt het makkelijker om de avondbachelor af te schaffen, maar gaat wel in tegen de initiële bedoeling ervan: de democratisering van het hoger onderwijs.

Vanessa De Cock, afdelingshoofd van het departement Onderwijsbeleid, verklaart: “We hebben van alle trajecten een analyse gemaakt op basis van

instroom, studierendement en de kwaliteit van de opleiding. De analyses werden met de faculteiten besproken. Aansluitend konden de betrokken opleidingen een optimalisatieplan indienen voor de herwerking van het traject voor werkstudenten. Voor het merendeel van de opleidingen is dat ook gebeurd.”

Niet iedereen is tevreden met de afbouw van het avondonderwijs. Professor emeritus Raoul Van Esbroeck onderzocht het avondonderwijs lange tijd. “De bijzondere begeleiding voor werkstudenten is meer dan noodzakelijk. Ten eerste omdat dit het middel bij uitstek is om een democratisering van het hoger onderwijs te steunen. Meer dan dagstudenten zijn werkstudenten mensen met een lagere sociaaleconomische status.”

“Ten tweede is dit het middel bij uitstek om levenslang leren te stimuleren”, gaat Van Esbroeck verder. Levenslang leren is een beleidsdoelstelling van de Europese Unie die de werkende bevolking permanent beoogt te vormen om zo competitief te blijven op de arbeidsmarkt. “Maar dan wel levenslang leren dat bijdraagt tot een bredere vorming en niet enkel een eng technische opleiding omvat. Dit laatste is wat de werkgevers steunen, maar ook de vakbonden. Een bredere academische opleiding wordt niet echt gesteund door werkgevers. Onze werkstudenten kunnen onvoorstelbare verhalen vertellen over hoe negatief hun werkgevers en collega's reageren als ze kiezen om als werkstudent te starten.”

Naast de onderwijstechnische redenen die de faculteiten aanhalen, zoals studierendement en studenteninstroom, ziet Van Esbroeck ook een financiële motivering: “De maatregelen die de afgelopen tien jaar genomen werden door de verschillende ministers van Onderwijs om de werkstudenten extra te subsidiëren, waren een slag in het water. Er werd nooit echt extra subsidie ter beschikking gesteld, want de gesloten enveloppe voor alle bijzondere doelgroepen was dan reeds opgesoupeerd door onder andere beursstudenten.” ◆

“De bijzondere begeleiding voor werkstudenten is meer dan noodzakelijk.”

BESTUURSHERVORMING ULB OP PROTEST ONTHAALD

UNIVERSITEIT STUURT POLITIE AF OP EIGEN STUDENTEN

Door Stéphanie Romans

Een interne bestuurshervorming aan de Université Libre de Bruxelles (ULB) veroorzaakte vorige maand heel wat ophef. Verschillende linkse studentenbewegingen zochten de confrontatie op met het universiteitsbestuur en ook de studentenvertegenwoordigers waren niet tevreden over het nieuwe governance-model.

Twee jaar lang werkte een werkgroep van experts quasi onopgemerkt aan een rapport over het universiteitsbestuur van de ULB. De werkgroep had de opdracht gekregen om de problemen binnen de structuren en administratie van de universiteit op te lijsten en oplossingen voor te stellen. De raad van bestuur van de Franstalige universiteit stemde onlangs in met een statutenwijziging, stap één van bestuurshervorming.

Wat zal er veranderen?

Net als de Vrije Universiteit Brussel (VUB) wil de ULB een kleinere raad van bestuur. Aan de ULB bestaat die voorlopig nog uit honderd leden. Na de hervormingen blijven er twintig over. En dat is ongunstig voor de studenten, die nu per faculteit één afgevaardigde in het hoogste bestuursorgaan van de universiteit hebben. Verder staat de raad van bestuur een aantal van zijn bevoegdheden af aan de nieuwe Academische Raad. Opnieuw zoals de VUB dat ook van plan is. Die academische raad moet, zoals de naam al doet vermoeden, de beslissingen van academische aard op zich nemen. De raad van bestuur blijft dan enkel nog belast met het bestuur van de ULB.

De studenten krijgen in de nieuwe samenstelling slechts vier zetels in de Raad van Bestuur in plaats van de huidige 27. Dat betekent dat sommige faculteiten niet vertegenwoordigd zullen zijn. De studenten van Comac, de jongerenbeweging van de PVDA, Jeunes Anticapitalistes (JAC), studentenvakbond USE en de ULB-studentenraad (BEA), vinden dat een uitholling van de democratische universiteit. De BEA eiste dan ook formeel het behoud van de facultaire vertegenwoordiging.

Een ander punt van kritiek dat heel wat studenten

delen, is het gebrek aan voorlichting over de hervormingsplannen. De universiteit organiseerde enkele informatie- en consultatiesessies voor de academische gemeenschap. Een statutenwijziging vereist immers een brede raadpleging van de universitaire actoren. De ULB hield echter te weinig rekening met de blokperiode en de zomer-vakantie, zo stellen de studenten. Daarom vroegen zij de Raad van Bestuur om de statutenwijziging, die op 14 oktober ter stemming moest komen, uit te stellen.

Stop de bus

Tot onvrede van de studenten verdween de statutenwijziging niet van de agenda. Ze belegden daarop een algemene vergadering om de stemming op een andere manier tegen te houden. De linkse studentenverenigingen beslisten om de Raad van Bestuur lijfelijk te blokkeren. De studentenvertegenwoordigers van BEA wilden niet meedoen aan de blokkade, maar beloofden wel unaniem tegen de wijziging stemmen.

Op de dag van de belangrijke vergadering verzamelden de linkse studenten zich voor aula S op campus Solbosch, waar de vergadering zou plaatsvinden. Van de bestuurders ontbrak echter elk spoor. De actievoerders kregen daarom het vermoeden dat de vergadering heimelijk verplaatst was. De bestuurders bleken kort daarop inderdaad onderweg te zijn naar een bus, die hen naar een geheime vergaderlocatie zou brengen.

Nog voordat de bus, met daarin onder andere ULB-rector Didier Viviers en andere hoge bestuurders van de ULB, kon vertrekken, wisten de studenten hem te blokkeren. Op amateurbeelden van studenten is te zien hoe de bestuursleden intussen onder politiebegeleiding in de bus stappen. Een twintigtal politieagenten probeerde vervolgens de studentenmassa uiteen te drijven. Op de beelden is ook duidelijk te zien hoe de studenten bijgedrukt worden. De agenten trekken sommige van

hen hardhandig naar de grond en één student krijgt zelfs een wolk pepperspray in het gezicht.

De bus wist uiteindelijk toch te vertrekken nadat de universiteit ook een tweede bus had ingezet. Uiteindelijk bereikte de studentenactie toch zijn doel: de vergadering werd uitgesteld. De BEA hekelde achteraf in een bericht op zijn website zowel het protest als het harde optreden van de politie tegenover de studenten.

Slechts twee dagen later, op 17 oktober, kwam de Raad van Bestuur opnieuw samen. Dit keer sprak de raad af op een geheime locatie, weg van de campus, waar protesteren niet zonder meer is toegelaten. Ditmaal werd de statutenwijziging aangenomen met 75 procent van de stemmen. De studentenvertegenwoordigers stemden tegen en hekelden daarenboven de slechte communicatie over de wijziging van plaats en tijdstip van de vergadering.

De hervormingen aan de Franstalige zusteruniversiteit van de VUB staan niet op zichzelf. Ook de VUB kondigde in april dit jaar een ingrijpende bestuurshervorming aan. De raad van bestuur van de VUB moet in de toekomst nog maar veertien leden tellen in plaats van de huidige 49. Studentenprotest aan de VUB blijft echter uit. Dat kan te maken hebben met een gebrek aan tijdige communicatie naar het studentenpubliek. Waar de ULB-studenten nog vier vertegenwoordigers behouden in de hoogste beslissingsorganen, zullen de studenten van de VUB het met slechts twee, niet rechtstreeks, maar getrapte verkozen studentenvertegenwoordigers moeten doen. ◆

Thesis kan geheim blijven wegens 'gevoelige bedrijfsinformatie'

Studenten aan de VUB-faculteit Wetenschappen kunnen vanaf dit academiejaar verplicht worden tot een niet-openbare thesisverdediging. Ook is het mogelijk dat de masterproef zelf niet publiek wordt gemaakt. Doorslaggevende voorwaarde voor dat geheime karakter: de thesis moet vertrouwelijke bedrijfsinformatie bevatten.

Deze nieuwe regels staan in het aanvullend facultair examenreglement van de faculteit Wetenschappen (WE), dat op de Onderwijsraad van 23 oktober werd goedgekeurd.

De promotor kan het initiatief nemen. Als hij merkt dat er gevoelige bedrijfsinformatie – een

term die overigens nergens wordt gedefinieerd – in de thesis staat, dan kan hij aan de voorzitter van de examencommissie vragen om van de principiële openbaarheid af te zien. De voorzitter beslist vervolgens autonoom of de verdediging dan wel het hele proefwerkstuk geheim blijft. Zo wordt het reglementair mogelijk dat masterproeven afgeschermd blijven van het publiek.

Doctoraatsverdedigingen blijven wel openbaar. Dat is immers een decretale verplichting, in tegenstelling tot de masterproeven.

BRON: MANLY CALLEWAERT

Philippe Claeys, professor geologie, lichtte het voorstel toe op de vergadering, maar was niet bereikbaar voor commentaar. (rc) ◆

Spanje in Erasmuscrisis

Onderwijsminister Wert zet Spaanse studenten het mes op de keel

Door Paola Verhaert

De Spaanse krant *El País* kopt op 4 november laatstleden: “Het Ministerie van Onderwijs stopt in het midden van het academiejaar de financiële hulp voor duizenden Erasmusstudenten.” Het nieuws slaat in als een bom. Binnen luttele uren worden de sociale media overspoeld met commentaar van ontdane studenten uit alle uithoeken van Europa die zich richten tot minister van Onderwijs José Ignacio Wert. De publieke opinie is zo heftig dat Wert daags nadien in de Senaat de onmiddellijke ingang van zijn ministerieel besluit intrekt en haalt zo een slag thuis. Het verdere verloop van de onderwijsoorlog ziet er echter somberder uit, want vanaf volgend academiejaar krijgt Wert vrij spel en mag hij genadeloos verder snoeien in de onderwijsbegroting.

De aanpassing in het ministerieel besluit werd eind oktober opgemerkt door een satirisch jongerenblad uit Malaga. Het duurde echter bijna een week vooraleer het nieuws doorsijpelde naar de nationale media. Daarna was het een kwestie van uren vooraleer de studenten begonnen met zich te organise-

ren en te reageren. Dat de aanpassing pas zo laat werd opgepikt is opmerkelijk, aangezien Wert zijn handtekening al op 24 oktober (overigens ook de dag van de algemene onderwijsstaking in Spanje) onder het besluit zette. Op 29 oktober werd het ministerieel besluit vervolgens gepubliceerd in het Spaanse Staatsblad. De besparing zou met onmiddellijke ingang 39.000 Spaanse Erasmusstudenten treffen die zich momenteel in het buitenland bevinden of volgend semester een verblijf in het buitenland hebben gepland. Zij zouden zowat de helft van hun voorziene fondsen in rook zien opgaan.

Kritiek in heel Europa

Gedurende 24 uur gonsde het in heel Europa van de Spaanse protestkreten. Het was de Europese Commissie die begrip toonde voor hun eisen, door op 5 november het gebrek aan communicatie met de studenten die dit academiejaar deelnemen aan het Erasmusprogramma, te bekritisieren. De besparingsmaatregel zelf betreunde, maar bekritiseerde de Commissie niet. Het was tegelijk diezelfde

Commissie die bij het ministerie van Onderwijs aandrang op verdere besparingen.

Enkele uren later herroept Wert in de Senaat en in het bijzijn van premier Mariano Rajoy de onmiddellijke ingang van het ministerieel besluit. De beurzen voor de Erasmusstudenten van dit academiejaar zullen alsnog uitbetaald worden. Opvallend: de grote Spaanse kranten schrijven de overwinning toe aan de door corruptieschandalen geteisterde Partido Popular (PP) van Rajoy. Nochtans had enkel hun jongerenafdeling van zich laten horen, in navolging overigens van duizenden andere Spaanse studenten.

Uitstel van executie

Eind goed, al goed? De huidige Erasmusstudenten slaakten even een zucht van verlichting, maar beseften goed dat het einde van een tijdperk is ingeluid. Vanaf volgend academiejaar zal de maatregel namelijk wel toegepast worden. Door het gebrek aan middelen van de regering zullen enkel studenten die tijdens het voorgaande jaar een algemene

studiebeurs genoten nog in aanmerking komen voor een Erasmusstudiebeurs. Deze beurzen zullen dus enkel voorbehouden zijn voor studenten met een laag inkomen. De minister van Onderwijs beargumenteert dat het door de financiële crisis geteisterde Spanje het land is dat in relatieve termen de meeste Erasmusstudenten uitstuurt binnen de EU. Een situatie die hij als “zeer nadelig” beschouwt. Wert verwijst eveneens onder andere naar België, waar Erasmusstudenten met een laag inkomen een hogere beurs krijgen. Een Belgische beursstudent krijgt maandelijks 380 euro, zonder beurs wordt dat 310 euro.

Vandaag is het Erasmusprogramma populairder dan ooit. De financiële steun die Europa en de lidstaten bieden, speelt daar een grote rol in. Het is voornamelijk de economische crisis die de populariteit van het programma doet groeien. Dat meent ook Xavi Prat, Erasmusstudent in Brussel: “Studenten staan te popelen om hun kansen op de arbeidsmarkt te doen groeien, en taalbeheersing is daar een belangrijke factor in. Het Engelse taalniveau is over het algemeen erbarmelijk in Spanje. Erasmus biedt dan een oplossing. Tegelijk vindt er een braindrain plaats in Spanje en blijven steeds meer Spanjaarden in het buitenland. Dat is jammer.”

Spanje, Erasmusland

Tijdens het academiejaar 2011-2013 nam een recordaantal van 252.827 studenten deel aan het uitwisselingsproject. 39.545 onder hen waren Spaans. Dat getal zal vanaf volgend jaar waarschijnlijk enorm dalen. Pilar Ruiz Galán, tevens Erasmusstudente in Brussel, getuigt over de moeilijkheden

die ze nu al heeft om rond te komen in een stad als Brussel. “Brussel is een zeer populaire Erasmusbestemming bij Spanjaarden, maar het is hier ook veel duurder dan pakweg een dorpje in Andalusië. Dankzij de beurzen kunnen we een deel van de kosten dekken, maar lang niet alles.”

Het bedrag van de Erasmusbeurs is opgedeeld in verschillende delen. De Europese Commissie legt maandelijks gemiddeld 133 euro per student bij. Dit bedrag wordt aangevuld door de nationale regering. De bijdrage van de Spaanse regering telde in het academiejaar 2012-2013 tussen de 100 en 180 euro. Daarnaast bieden sommige gemeenschappen extra financiële steun; zo draagt Catalonië 200 en Andalusië 272 euro bij. Vele gemeenschappen hebben echter hun bijdragen drastisch verminderd of geëlimineerd, zoals dat het geval is voor Madrid. Let wel: een student die beslist te studeren buiten zijn of haar gemeenschap van herkomst, kan geen aanspraak meer maken op deze laatste beurs.

Naar schatting zal 71 procent van het geld voor de Erasmusbeurzen gekort worden, en daalt de uitgave van 67,2 miljoen euro naar 18 miljoen euro in 2014. Het ministerie viseert echter lang niet alleen Erasmus. Verder in het ministerieel besluit staan meer besparingsmaatregelen. Zo zal de financiële hulp voor het aankopen van handboeken dalen van 98 miljoen euro in 2011 naar 1,4 miljoen euro in 2014. Vorig academiejaar deed ongeveer een half miljoen studenten beroep op deze hulp. Verder worden alle beurzen voor het Senecaprogramma, waarbij studenten binnen Spanje zelf op uitwisse-

ling kunnen, geschrapt. Daarbij zal het ministerie 80 procent van de fondsen voor taalcursussen intrekken en zullen 800 doctoraatsstudenten een staatsbeurs kunnen genieten, in plaats van de huidige 950.

Minder met meer?

Nochtans zal het totale budget voor de beurzen stijgen. In 2014 zal er 1.411 miljoen euro vrijgemaakt worden, wat een stijging is van 21,5 procent tegenover 2013. Het ministerie geeft echter toe dat het veel moeilijker zal zijn om een beurs vast te krijgen; het wordt zelfs afhankelijk gemaakt van het studiegemiddelde. Naar schatting zullen 10.000 studenten vanaf volgend jaar hun financiële hulp verliezen.

De Spaanse studenten zijn uit het lood geslagen, maar weigeren zich gewonnen te geven. Daags na de aanvankelijke aankondiging van de onmiddellijke intrekking van de Erasmusbeurzen richtten Spaanse studenten via sociale media een internationaal platform op. Dat heeft per land een verantwoordelijke aangesteld en plant op 16 november een internationale protestdag, waarbij Spaanse Erasmusstudenten in heel Europa de straat zullen optrekken tegen de besparingen in het Spaanse onderwijs. Hoofdlocatie van de manifestatie wordt Brussel. Op het Luxemburgplein zullen Spaanse Erasmusstudenten betogen tegen de “regelrechte aanval op het Spaanse onderwijssysteem.” ◆

Een casus van universitair verval

Van het universitaire front niets nieuws

Door Ruben Claesen

“Ik blijf optimistisch”, vertelde professor Latijn Christian Laes me aan het einde van ons eerste gesprek. Dat was twee weken voor de start van het academiejaar. Zijn vakgebied aan de VUB was bedreigd, het hoofd reeds onder het hakmes. Hij koesterde nog de hoop dat de klassieke talen en culturen niet helemaal van de VUB zouden verdwijnen, dat het als ondersteunend lessenpakket kon worden aangewend. Er kwam evenwel geen genade. Op 2 oktober werd het vonnis voltrokken op de Faculteitsraad: Laes moet vertrekken vanaf oktober 2015, en alles wat antieke talen en culturen aangaat, wordt van de VUB gebannen. Aan de universiteit regeert Koning Budget. Nog steeds.

Hoe het zover is kunnen komen, vraagt ook Laes zich af. “De afschaffing kadert in de pure bedrijfslogica die aan de universiteit overheerst”, stelt hij. “De break-even moet koste wat kost gebeuren.” De faculteit Letteren- en Wijsbegeerte moet dan ook zeker 250.000 euro besparen, en binnen die faculteit is de vakgroep Taal- en Letterkunde er het slechtst aan toe: volgens het allocatiemodel staan zij jaarlijks 500.000 euro in het rood. De hoge kosten van deze vakgroep hebben een logische oorzaak, aangezien elke taalopleiding zowel taal- als letterkundigen nodig heeft.

De klassieke talen zijn nu de geslagen hond, want waar anders moesten de besparingen beginnen dan bij de vakgebieden met weinig studenten? “De opleiding Latijn is inderdaad nooit dichtbevolkt geweest”, zegt Laes. An sich bevestigen de cijfers dat. Vorig academiejaar studeerden vier masters Latijn af, en de jaren daarvoor respectievelijk drie en vier. “Maar wat is het gevolg dan? Een universiteit waar niemand nog een klassieke Latijnse tekst kan lezen? Dat zou toch aan het denken moeten zetten. De universiteit mag zich beraden.”

Dat de opleiding Latijn wordt afgeschaft, is al langer bekend. Al sinds vorig academiejaar kunnen nieuwe studenten zich niet meer inschrijven voor het eerste jaar bachelor. De richting dooft stelselmatig uit. Dat die beslissing tot opdoeken slechts enkele maanden na de diepgaande hervorming van de opleiding genomen werd – nota bene met een bijhorende verdubbeling van het mandaat van professor Laes tot 80 procent – maakt het allemaal nog wat pijnlijker.

Maar Laes, die overigens ook voor 20 procent aan de Universiteit Antwerpen verbonden is, blijft niet

bij de pakken zitten. In een laatste poging probeert hij de massa te mobiliseren en aan te zetten om een online petitie te tekenen. Een teken van ultieme onvrede, nu niet alleen de opleiding Latijn, maar ook al zijn andere vakken vanaf oktober 2015 worden stopgezet. Ter vergelijking met de 'pure' Latijnvakken: 'Arbeid in de Romeinse keizertijd' werd vorig academiejaar door twaalf studenten gevolgd; 'Politieke problemen betreffende de klassieke oudheid' zelfs door 56. Ook het lessenpakket

Budgettaire subsidiariteit?

Deze afkalvende universitaire rijkdom werd twintig jaar eerder al geschetst. In 1993 publiceerde Chris Lorenz, professor geschiedfilosofie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, het essay Van het universitaire front geen nieuws. Hoewel Lorenz voornamelijk de ontwikkeling van het Nederlandse hoger onderwijs sinds de jaren zestig omschreef, belichtte hij ook heel wat processen die keurig over te brengen zijn naar het onderwijs in

“We hebben ons de parameters van de harde wetenschappen laten opdringen.”

van Cecilia Saerens, professor Grieks en vanaf oktober 2017 op emeritaat, en het vak 'Renaissance en humanisme' van professor Rudolf Desmet worden geschrapt. Het spreekt voor zich dat er op die manier heel wat interdisciplinaire kruisbestuiving verloren gaat.

Bij tijd van schrijven staat de teller van de petitie op 3474 handtekeningen. Maar binnen de universiteit stuit professor Laes op dovemansoren. “Ik stel vast dat de richting is verdwenen buiten de wil van het rectoraat om, al staat rector De Knop wel achter de beslissing. Onze vakgroep Taal- en Letterkunde stelt dat het niet anders kan en wijst naar de faculteit, de faculteit wijst op zijn beurt weer naar de vakgroep. Wat de klassieke talen betreft, is de solidariteit binnen de faculteit onbestaande.”

Vlaanderen. Twintig jaar na dato is zijn pamflet – overigens makkelijk te vinden op internet via de zoekmachine – zo nog steeds erg actueel.

Hoe komt het dat een professor Latijn aan een universiteit, vroeger toch gezien als intellectuele vrijplaats, anno 2013 geen plaats meer heeft? En is het niet opmerkelijk dat een universiteitsbestuur zo laat in de beslissingsprocedure betrokken wordt, namelijk wanneer de budgettaire knopen op facultair niveau al zijn doorgelukt? De kiem is volgens Lorenz in de jaren tachtig te situeren. Het reduceren van de staatsschuld ontpopte zich toen tot een van de politieke prioriteiten, en de sectoren binnen de verzorgingsstaat, zoals de sociale zekerheid, de gezondheidszorg en het hoger onderwijs, waren het doelwit bij uitstek. De alsmar stijgende kosten

van die sectoren zijn immers moeilijk beheersbaar, omdat de vraag het aanbod en zo de kosten bepaalt.

Om in het onderwijs zo te gaan beheersen wat onbeheersbaar lijkt, is de overheid twee geslepen strategieën gaan gebruiken: decentralisering en budgettering (het afbakenen van de financiële ruimte van de aanbiedende instellingen). In de woorden van Lorenz: “Via deze dubbelstrategie sloegen de voormalige 'spending departments' van de verzorgingsstaat idealiter twee grote hinderlijke vliegen in een klap: met de decentralisering van de budgetten werden namelijk niet alleen de risico's van budgetoverschrijdingen gedecentraliseerd, maar tegelijkertijd de verantwoordelijkheid om de bezuinigingen te realiseren en de oppositie tegen de bezuinigingspolitiek. De (kosten)problemen die met niet voorziene omstandigheden samenhangen, werden zo op een even elegante als cosmetische wijze opgelost: door het budgetteringssysteem schoof men ze eenvoudig door naar de lagere niveaus [...], zodat ze niet op de begrotingen van de hogere eenheden drukken.”

Het systematisch afwentelen van de budgetten is volgens Lorenz besmettelijk gebleken: “Elke universitaire budgethouder doet namelijk sinds kort wat het Ministerie met de universiteiten doet: het centrale niveau binnen de universiteit wentelt de risico's en de kosten af op de lagere budgethouders - zoals de faculteiten - en deze zullen op hun beurt de lasten zoveel mogelijk afwentelen tot het logische eindpunt is bereikt. Het afwentelingsproces van kosten komt namelijk pas tot stilstand als de gene is bereikt die niet in staat is om de financiële zwarte pietten door te schuiven.”

Dwangbuisortodoxie

Voor professor Christian Laes is dat eindpunt de vakgroep Taal- en Letterkunde. Het 'afwentelingsproces van kosten' waar Lorenz naar refereert, krijgt aan de VUB vorm via verschillende allocatiemodellen. Deze complexe watervalschema's doen de gelden voor onderwijs en onderzoek naar de universiteit, en via de faculteiten tot in de vakgroepen vloeien.

Bij wijze van smakelijke metafoer krijgt iedere faculteit een taart die in stukken verdeeld wordt onder de verschillende vakgroepen. De grootte van zo'n stuk varieert naargelang de vakgroep presteert op bepaalde geobjectiveerde maatstaven. Er wordt dan rekening gehouden met de studenteninstroom, het studierendement – dat is het percentage dat het aantal verworven credits afzet tegen de niet-verworven studiepunten per student per academiejaar – wetenschappelijke publicaties en doctoraten, de mate van internationalisering en de kwaliteitszorg.

Zo begint het altijd bij de realiteit die gemodelleerd wordt. De realiteit laat echter zich niet achterhalen, het model wel. Maar net het model is er, blijft er en wordt in stand gehouden. Niet de

minister van Onderwijs, noch de rector van de VUB of de decaan van Letteren- en Wijsbegeerte heeft de opleiding Latijn opgedoekt. Maar zij hebben, door de tientallen jaren heen, wel het model geschapen en bestendigd waarin zulke opleidingen naar de rand van de afgrond verdrongen zijn. En zo komt het dat een opleiding als Latijn verdwijnen kan, als een pervers effect van Het Model.

De faculteit Letteren- en Wijsbegeerte kent al jaren een te grote werklast voor docenten. Samengevat moet er teveel gedoceerd worden, zodat het academisch personeel te weinig tijd heeft om aan wetenschappelijke publicaties te werken. In 2004 noemde het visitatierapport voor de opleiding Geschiedenis de situatie aan de VUB, net als aan de toenmalige Katholieke Universiteit Brussel en de Universiteit Antwerpen, zelfs erbarmelijk. Het antwoord van de faculteit is even efficiënt als eenvoudig: een vermindering van het aantal vakken met 15 à 20 procent tegen 2017. Zo blijft er meer tijd over voor de wetenschappelijke publicaties, en dat kan een noodlijdende vakgroep als Taal- en Letterkunde best gebruiken. De vakgroep ambieert een stijging van vijf procent in het aantal publicaties, wat per jaar 3.500 euro extra zou moeten opleveren.

En ook op de publicaties is heel wat aan te merken, weet professor Laes. “Wij hebben ons de parameters van de harde wetenschappen laten opdringen. Hun techniek is totaal anders dan de onze, het co-auteurschap is er bijvoorbeeld erg nadrukkelijk aanwezig. Een Engelstalige monografie schrijven is voor vele menswetenschappers een ambitie, maar tien kleinere artikels zijn meer waard op de publicatieschaal.”

En dan nog: lang niet alle publicaties tellen mee in de berekening. De LW-vakgroep Kunstwetenschappen en Archeologie publiceert naar eigen zeggen wel veel, maar onvoldoende in wetenschappelijke tijdschriften. Hoofdstukken in boeken, congresbijdragen en andere vormen van maatschappelijke dienstverlening tellen immers haast niet mee. Peer review is haast een noodzakelijke voorwaarde voor de tijdschriften om te wegen op de publicatieschaal. Dat kan tot merkwaardige situaties leiden. VUB-professoren Archivistiek wisten lange tijd niet wat nu precies de voorwaarden waren voor een 'meetellende' wetenschappelijke publicatie. Als remedie worden zij nu aangemoedigd om hun onderzoek thematischer te organiseren en uit te kijken naar de peer reviewed tijdschriften. Ware het echter niet dat het gros van de publicaties in dit vakgebied peer review niet hanteren.

Studenteninstroom en studierendement zijn nog twee voorbeelden. In naam van het eerste worden alle voltijdse personeelsleden van de vakgroep Taal- en Letterkunde ingezet voor infodagen en sid-ins, en geven faculteit en unief een fortuin uit aan marketing en pr. Om dit laatste te illustreren: rector De Knop zei in een toespraak in september nog dat een eventuele terugkeer naar het oude VUB-logo minstens 850.000 euro zou kosten. “Dit komt overeen met tweederde van het werkingsbudget van alle faculteiten samen”, zo voegde hij er niet onterecht aan toe.

En wat gebeurt er om de student zo snel mogelijk door zijn universitaire dienstjaren te jagen, met andere woorden om het studierendement op te krikken? Kostbare ruimten in het curriculum worden gevuld met ondersteunende vakken voor het schrijven van papers, bachelor- en masterproeven. Doorgaans zijn dit de vakken met het woord 'methodologie' in de titel. Zij zijn gericht op de vormelijke en technische vereisten van een wetenschappelijke studentenpublicatie, maar hebben beleidsgewijs een vindingrijker oogmerk, namelijk de resultaten op de bachelor- en masterproeven opkrikken.

Aan de VUB is een student misschien 'geen nummer', maar sowieso is hij een getal, een statistiek.

Niet enkel de student telt

Aan de VUB is een student misschien 'geen nummer', maar sowieso is hij een getal, een statistiek. Aan elke instelling is hij dat. Op microschaal heeft iedere academische beweging die hij maakt, immers gevolgen. Verandert hij van richting, dan zal zijn nieuwe faculteit daar financieel voordeel bij hebben. Niet slagen voor een vak beïnvloedt sowieso de soort financiering die de universiteit voor hem opstrijkt. En het voortijdig afzwaaien van de unief kost de instelling een diplomabonus.

Dit alles toont aan hoe op kleine, facultaire schaal de allocatiecriteria een zelfvullend karakter krijgen. En de professoren? Zij boffen als ze bij de economen, juristen, medici en andere informatici horen, want wetenschappelijke specialisten met een uitsluitend academische marktwaarde hebben, om Lorenz te parafraseren, niet de mogelijkheid om de universiteit tegen andere werkgevers uit te spelen. Gepassioneerd blijft nochtans professor Christian Laes. “Mijn vakgebied ook beoefenen, onderwijs combineren met onderzoek, daar ben ik toe verplicht. Ik geniet van mijn job, en dan mag daar iets tegenover staan, dan wil ik ook iets terugdoen.” ♦

BRON: SARAH HAMDI

EINDELIJK TOEKOMSTMUZIEK

POLITIEK AKKOORD VOOR RENOVATIE BRUSSELS CONSERVATORIUM

Door Gaëtan Verdikt
Een aangename sfeer heerste er op de persconferentie. De federale staat, het Vlaamse en het Waalse gewest zijn overeengekomen om elk twintig miljoen euro, een som van zestig miljoen euro in totaal, te investeren in de renovatie van het Koninklijk Conservatorium Brussel (KCB). De werkzaamheden zullen in 2016 van start gaan, als alles goed verloopt tenminste.

Dat het KCB aan renovatie toe is, zal niemand nog betwijfelen. Het gebouw is verouderd en in slechte staat, sommige delen zijn afgesloten uit veiligheidsmaatregelen. In maart nog lekte er smeltende sneeuw vanuit de glazen overkapping van de concertzaal, waardoor repetities en komende concer-

ten onderbroken werden. In 2011 zou de Koningin Elizabethwedstrijd normaal gezien doorgaan in het conservatorium, maar de organisatoren besloten om naar een andere locatie te verhuizen uit veiligheidsoverwegingen. Al jaren wordt er gepleit voor een politieke beslissing zodat de restauratie van start kan gaan. De vzw Conservamus had het renovatieprogramma en het financieringsplan alvast klaar.

Communautaire impasse

Het complex werd gebouwd tussen 1867 en 1876 en beschikt over een concertzaal en een muziekbibliotheek. “Toen ik op mijn elfde aan mijn opleiding begon aan het Conservatoire Royal de Musique was ik onder de indruk van de pracht van het gebouw. Het was een markant moment. Het heeft enkele jaren geduurd voordat ik besepte hoe erg het gebouw aan renovatie toe was. Een maatschappij die niet in cultuur en onderwijs kan investeren is een zieke maatschappij”, aldus een oud-student.

Al meer dan veertig jaar wordt er over dit dossier gediscussieerd. Het gebouw wordt beheerd door de Regie der Gebouwen van België (eigendom van de federale staat) en biedt onderdak aan het Conservatoire Royal de Musique (Franse Gemeenschap) en aan de Erasmushogeschool Brussel (Vlaamse Gemeenschap). Jarenlang wezen de verschillende instanties in elkaars richting. Ondanks enkele pogingen was er lange tijd noch vooruitgang, noch een overeenkomst. Het enige dat vooruitschreed was de communautaire impasse. Zelfs onteigening van het gebouw lag ooit op tafel, maar dat voorstel werd meteen weggeveegd.

Begin dit jaar leverde Rahim Samii, voorzitter van vzw Conservamus, het renovatieprogramma en het

financieringsplan af. Onder druk van de media en van de vastbesloten federale staatssecretaris, Servais Verherstraeten (CD&V), die absoluut voor een oplossing pleitte, kwam er eind september eindelijk een overeenkomst. In oktober beklonken de bevoegde ministers het langverwachte akkoord. Goed nieuws dat ze met even groot enthousiasme naar buiten hebben gehuldigd: “Een grote en onvergetelijke dag.” Vooral Pascal Smet (SP.A), Vlaams minister van Onderwijs en Brussel, verstopte zijn tevredenheid niet en noemde deze samenwerking zelfs een mooi symbool voor het nieuwe België.

Wat de toekomst brengt

De restauratie van het KCB zal naar schatting zo'n zestig miljoen euro kosten waarvan de staat en de gewesten elk eenderde zullen financieren. Dat zal via een juridisch-financiële structuur worden gerealiseerd, waarvan de drie entiteiten aandeelhouder zullen zijn. De gebouwen van het KCB zullen worden overgedragen aan deze structuur. In afwachting van de werkzaamheden verzekert de Regie der Gebouwen de veiligheid van de bezetters en de bezoekers op deze site.

Op dit ogenblik is de Regie der Gebouwen aan het inventariseren wat noodzakelijk is voor het tweede voorbereidingswerk: het masterplan voor de volledige renovatie. De studie van het masterplan moet begin 2014 van start gaan en is noodzakelijk om de exacte omvang van de renovatie te kennen en om de bedragen van latere studies en werken te berekenen. Het bouwheerschap van het masterplan werd tevens aan de Regie der Gebouwen toevertrouwd. Deze structuur zal uiteindelijk de eigenlijke studie en de start van de werkzaamheden bepalen.

De beleidsmakers kunnen niet zeggen wanneer de werkzaamheden precies afgerond zullen zijn, maar ze mikken op 2016 als startdatum. ♦

BRON: KEN SODDY

Kennis als creatie

Door Charlotte De Grauwe

De 'ontdekking' van het godsdeeltje was op 4 juli 2012 wereldwijd voorpaginanieuws en ook afgelopen maand haalde dit beroemde deeltje weer de krantenkoppen door de uitreiking van de Nobelprijs aan Englert en Higgs. Gelukkig stond professor en wetenschapsfilosoof Gustaaf Cornelis *De Moeial* te woord om ons bij te leren dat het onbetamelijk is te spreken van ontdekkingen en godsdeeltjes. "Zeg liever creaties en *Higgsbosonen*."

Belgen, verheugt u. De nationale voetbalploeg heeft een ticket naar Rio bemachtigd, Stromae doet het goed in New York en als dit onvoldoende zou blijken om de Belgische eendracht te bewaren, hebben we afgelopen maand ook de Nobelprijs Fysica in de wacht gesleept. Onze nieuwe volksheld is niemand minder dan François Englert, professor emeritus aan onze zusteruniversiteit ULB. Hij bedacht reeds een halve eeuw geleden de theorie achter het Brout-Englert-Higgs-deeltje, beter gekend als het godsdeeltje.

Ik heb me laten vertellen dat u gepassioneerd bent door het Higgsboson, vanwaar die interesse?

“Al sinds mijn jeugd ben ik geïnteresseerd in de kosmologie. Dat is de studie van de structuur van het universum. Toen ik uiteindelijk filosofie ben gaan studeren, heb ik me er verder in verdiept. Hoewel het Higgsboson slechts een deel is van het veel grotere kosmische verhaal, spreekt het wel tot de verbeelding, aangezien het gebaseerd is op een theoretische voorspelling van onder meer Peter Higgs (1929), Robert Brout (1928 – 2011) en François Englert (1932). De voorbije vijf jaar beweerde het CERN (Organisation Européenne pour la Recherche Nucléaire) steeds dichter bij de ontdekking ervan te komen. De Nobelprijs voor de Natuurkunde was daar een bekroning voor. Als wetenschapsfilosoof is het dan ook fascinerend hoe zo'n louter theoretische voorspelling vijftig jaar later bewaarheid wordt. Meestal doen wetenschappers er natuurlijk minder lang over om iets te bewijzen (*lacht*).”

Science Bar Brussel organiseerde midden oktober een lezing over het Higgsboson met als gastspreker VUB-professor Natuurkunde Jorgen D'Hondt in een poging om het onderwerp voor leken bevattelijk uit te leggen. Kwantumfysica is echter geen gemakkelijk onderwerp. Wilt u een poging wagen om de theorie achter het Higgsdeeltje uiteen te zetten?

“Ik zal ook eens een poging wagen (*lacht*). Alles om ons heen bestaat uit materie. Een van de mogelijke eigenschappen van materie is het hebben van massa. Daardoor wordt materie volgens de relativiteitstheorie samengedreven. Tenminste, vele vormen van materie. Sommige deeltjes zijn wel materie, maar hebben geen massa.”

“Om te kunnen bevatten wat het Higgsboson is, moet men terugrijpen naar de theorie van Englert en Brout. Tegen 1964 bedachten wetenschappers een theorie waarmee twee krachten binnen één theorie verklaard konden worden. De elektromagnetische kracht en de zogenaamde zwakke kernkracht worden allebei verklaard in de theorie van de elektrozwakke kracht. Ter verduidelijking, er zijn vier bekende natuurkrachten: de sterke en de zwakke kernkracht en de gravitatie- en elektromagnetische kracht. De zwakke en sterke kernkracht werken op atomair en subatomair niveau, de elektromagnetische kracht kennen we onder andere uit magnetisme en licht. De overkoepelende theorie impliceerde echter dat er bepaalde massalozere deel-

tjes moesten bestaan, maar uit empirisch onderzoek bleek dat deze deeltjes wel degelijk massa hadden. Als reactie op deze inconsistente bedachten natuurkundigen een zogenaamde ad-hoc-oplossing, en hier komen Higgs en Englert in beeld. Zij voorspelden reeds in de jaren '50 het bestaan van een speciaal veld – te vergelijken met het elektromagnetisch veld – dat aan bepaalde deeltjes massa verleent.”

“De theorie van het Higgsveld zorgde ervoor dat de theorie van de elektrozwakke kracht overeind kon blijven. Op natuurkundig niveau wordt verklaard hoe bepaalde deeltjes massa verkrijgen, door interactie met het veld. Dit is echter bijzonder moeilijk om uit te leggen. Vergelijk het met een spelletje schaak. Natuurkundigen hebben een theorie, een vergelijking uitgeschreven, zoals een schaakspel regels heeft. Door enkel de regels te begrijpen, speel je echter nog geen schaak. De theorie kan uitgelegd worden door middel van formules, maar daarom kan men er zich niet per se iets bij voorstellen.”

“Ook wil ik een belangrijke misverstand de wereld uit helpen; vaak wordt beweerd dat het Higgsboson aan alle deeltjes massa geeft. Dat klopt niet. De massa van protonen wordt bepaald door de kern-

van een deeltjesversneller. Die laat deeltjes tegen immense snelheid met een zeer hoge frequentie tegen elkaar vliegen, waardoor andere deeltjes ontstaan. De eigenschappen van al die nieuwe deeltjes werden bij elkaar opgeteld – denk aan de gevallen appels – en kwamen min of meer overeen met de eigenschappen van het door de theorie voorspelde Higgsboson. Natuurkundigen kunnen dus niet beweren dat ze het boson daadwerkelijk gevonden hebben. Dat doen ze ook niet, maar wel hebben ze iets gevonden dat héél erg lijkt op het deeltje waarnaar ze op zoek waren.”

Vanwaar nu de populaire bijnaam het godsdeeltje?

“Het Higgsboson is het deeltje dat aan bepaalde materie massa verleent. Dat doet God volgens gelovigen ook, de *creatio ex nihilo*, de schepping uit niets. Deze bijnaam is in de eerste plaats populair omdat hij mediageniek is. 'Godsdeeltje' spreekt tot de verbeelding, Higgsboson niet. De media toonden vroeger aandacht voor grote vondsten, maar tegenwoordig halen vooral fraudegevallen en mediagenieke nieuwtjes de media. Afgelopen maand stond een onderzoek omtrent de correlatie van het eten van chocolade en het winnen van een Nobelprijs in de kranten. Blijkbaar

“Het Higgsdeeltje is eigenlijk niet ontdekt, maar gecreëerd.”

kracht en de binding van de quarks (de elementaire deeltjes, *nvdr*). Het bestaan van het Higgsboson zelf is het gevolg van de werking van het mechanisme van het Higgsveld. Met andere woorden: als de theorie correct is, impliceert die het bestaan van het deeltje.”

Hoe hebben ze dit deeltje nu ontdekt?

“Het Higgsdeeltje is eigenlijk niet ontdekt, maar eigenlijk uitgevonden. Wetenschappers hebben in feite aan de boom geschud tot de appels vallen en vervolgens de appels op de grond bekeken. De vraag blijft of, indien ze niet aan de appelboom geschud hadden, de vruchten dan ook gevallen waren. Kennis maken we; we construeren het eigenlijk.”

“Nooit kunnen wetenschappers beweren dat hun 'ontdekking' zich ook zo in de natuur zou voordoen, los van hun waarneming. Ontdekking is daarom een foute woordkeuze. Het menselijke aspect wordt zo weggecijferd, het feit dat wetenschap door wetenschappers wordt gemaakt.”

“Om nu écht de vraag te beantwoorden; het Higgsboson tevoorschijn toveren vergt gigantisch veel energie. In het CERN zijn wetenschappers erin geslaagd om deze energie op te roepen met behulp

scoren landen als België, Zweden en Zwitserland met een hoog chocoladegebruik per capita goed. Absurde en nutteloze wetenschap eigenlijk, maar het haalt wel de media.”

Vindt u het bestaan van een god compatibel met dit soort wetenschappelijke ontdekkingen?

“Ik vind dat we wijze filosofen en theologen hierin moeten volgen: het is beter om over God te zwijgen, je kan er niets over zeggen en eigenlijk hoor je er ook niets over te zeggen. Het is louter een geloofskwestie. Het is enkel speculatie. Het is even absurd om te beweren dat de big-bang-theorie aantoonde dat er geen god is, als om met het Higgsdeeltje het bestaan van een god proberen te bewijzen. Het is aan gelovigen om al dan niet de link te leggen.”

Het godsdeeltje spreekt tot de verbeelding en doet wetenschappers dromen van één theorie waarmee het ontstaan van de wereld en de dimensies verklaard kunnen worden. Wat denkt u over zo'n theorie?

“*Theories of everything* zijn voor mij nog steeds heel speculatief. Ik ben er zeer sceptisch over. Een theorie die alles zou verklaren dient men natuurlijk met een grote korrel zout te nemen (*maakt een*

Mag het geweten zijn?

wijds gebaar). Zo'n theorie verklaart niet waarom de wereld is ontstaan, waarom we hier rond lopen en leert ons niets over ethiek. Het probeert enkel die vier voorgenoemde fundamentele krachten in één theorie te vatten, voorlopig met weinig succes.”

“Ik heb eerder ook gesproken over de gigantische hoeveelheid energie die nodig is om het Higgsdeeltje tevoorschijn te toveren. Dit impliceert dat de vier krachten op een bepaald moment mogelijk ooit één waren toen er heel veel energie was. Veel energie betekent een hoge temperatuur. Tijdens de oerknal en milliseconden erna kende het universum zo'n temperatuur. De theorie geeft dus ook uitleg over de eerste momenten van het universum. Door de oerknal kwamen ook de dimensies tot stand; pas op dat moment zijn ruimte en tijd ontstaan.”

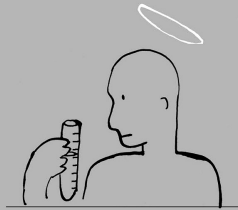
“De wetenschap neemt doorgaans aan dat er vier dimensies zijn. Sommige natuurkundigen beweren echter dat het er meer dan twintig zijn. Die zouden zo sterk opgekruld zijn dat we ze niet meer kunnen waarnemen. Dat is natuurlijk louter speculatief. Net zoals men niet kan bewijzen dat er geen eenhoorns in Ierland rondgalopperen, kan men niet bewijzen dat er geen twintig of meer dimensies zijn. Maar dat is onvoldoende grond om te beweren dat ze er wel zijn.”

“Waar de dimensies vandaan komen blijft een mysterie. We weten enkel dat ze toen zijn ontstaan. Indien de *theory of everything* correct zou zijn, staan we dicht bij de verklaring van het ontstaan van tijd en ruimte. Tegenwoordig denken natuurkundigen dat bij het ontstaan van het universum alle dimensies zo gelijkaardig waren, dat er geen onderscheid tussen tijd en ruimte was. Ik acht de kans echter niet bijzonder groot dat we deze theorie binnenkort zullen vinden. Stephen Hawking schreef in 1988 over deze theorie in zijn *A brief history of time*: “Then we will know the mind of god.” 25 jaar later is de mensheid niet veel verder gekomen met de ontsluiting van de grote geheimen. Het vinden van het Higgsboson bewijst wel dat theoretische natuurkunde erin slaagt theorieën te bedenken, die later bevestigd worden, maar of dat nu de Waarheid is ...”

Wat vindt u als filosoof van de zoektocht naar deze theorie?

“Het is goed om antwoorden te krijgen op vragen over het ontstaan van het universum en ook over de toekomst van ons heelal. Het stilt onze algemene honger naar kennis, die filosofen al 2500 jaar voelen. Eigenlijk gaat het om dezelfde vraag van Thales of van Pythagoras: hoe zit het allemaal in mekaar? Het antwoord zet natuurlijk geen zoden aan de dijk voor onze maatschappelijke problemen. De krakers in Sint-Joost-ten-Node, die net op straat zijn gezet, hebben meer nood aan onderdak en voedsel dan aan de ontdekking van de *theory of everything*.”

Gelooft u dat de dimensies ooit bespeelbaar zul-

Gustaaf C. Cornelis EERLIJKE WETENSCHAP

Waarom hebben wetenschapsmensen
een geweten nodig?

‘Kun je fraude
vermijden?’
‘Hoe ga je om
met de publicatiedruk?’
‘Hoe herstel je
het vertrouwen?’

Wetenschapsfilosoof Gustaaf Cornelis zit niet stil. Nadat hij vorig academiejaar zijn cursus *Wereldbeelden en Kosmologie* in boekvorm goot, publiceert hij *Eerlijke wetenschap*. Wat is waarheid en waarom sjoemelen wetenschappers er soms mee?

De legende van Faust lijkt relevanter met de dag. Wetenschappers zijn tot alles in staat om van hun artikel een A1-publicatie te maken. Althans, dat is de indruk die je kreeg wanneer je het afgelopen jaar regelmatig de kranten opensloeg. Die gepubliceerde gevallen van fraude dreven wetenschapsfilosoof Gustaaf Cornelis ertoe om *Eerlijke wetenschap* te schrijven. Gustaaf Cornelis is hoofd-docent wetenschapsfilosofie aan de Vrije Universiteit Brussel en de Universiteit Antwerpen.

Opportunisme binnen de wetenschappen verziekt het métier. Het kan wetenschappers ertoe drijven om te vroeg naar de media te stappen of hen hen aanzetten tot plagiaat of datavervalsing. Zo haalt Cornelis het verhaal aan van Ereditato en Autiero, twee Italiaanse wetenschappers die in 2012 ontslag namen nadat een foutieve ontdekking te vroeg werd vrijgegeven. Hun onderzoek had op incorrecte wijze aan het licht gebracht dat neutrino's sneller bewegen dan fotonen, wat de falsificatie van de algemene relativiteitstheorie van Einstein zou impliceren. Die theorie

zegt dat de snelheid van het licht de hoogst mogelijke snelheid is in dit universum. Ereditato en Autiero lekten de bevindingen door aan de pers, vooraleer er peer review had plaatsgevonden. Toen later bleek dat de bevindingen niet juist waren, namen de twee wetenschappers ontslag.

Op die manier eist het corporatistisch utilitarisme in de wetenschap zijn tol. Wanneer het aantal publicaties en andere kwantitatieve variabelen de wetenschappelijke instituten gaan domineren, dan zal de kwantiteit van de publicaties primeren op de kwaliteit van de informatie. “Waarheid is al hetgeen waarmee je wegraakt”, zo luidt het scherpe citaat op pagina 23. Waarom zou je echter met valse informatie willen weggelaten? Wat drijft een wetenschapper tot zulke daden? Cornelis heeft alvast een idee: “Onderzoekers schuwen onderzoek in tijdschriften die een lage impactfactor hebben. Ze voelen de hete adem van decanen en academische senatoren in hun nek.”

Zijn dan enkel de publicaties van belang? Dat is de hamvraag in *Eerlijke wetenschap*. Wetenschappers doen aan 'surfing' en volgen trends. Ze zoeken onderwerpen die populair zijn en geld opbrengen. Dat leidt niet alleen tot fraude en plagiaat, maar eveneens tot banale en ronduit absurde onderzoeken.

Het boek zelf dan. *Eerlijke wetenschap* leest vlot en is toegankelijk geschreven. Zeker voor de lezer die (nog) geen academische opleiding heeft genoten maar wel geïnteresseerd is in wetenschap, is dit werk zeer verhelderend. Plagiaat, fraude en het ontstaan van de academie worden nader omschreven en daarnaast neemt Cornelis ook de universiteit als instelling op de korrel. Zijn voorbeelden uit de praktijk vermaken van begin tot einde. Maar bovenal pleit Cornelis voor een humanisering van het wetenschappelijk onderzoek, voor een terugkeer naar het oorspronkelijke doel van de academische wereld. Of in zijn eigen woorden: “In alle sereniteit betrouwbare kennis genereren en die met plezier overdragen aan geïnteresseerden.”

De lectuur is er, nu wordt het tijd om de theorie in praktijk om te zetten. De mens in de wetenschapper mag al eens dromen. (aa)

Uitgegeven bij Lannoo
Prijs: €16,99

len worden?

“Al meer dan veertig jaar fantaseren we over wormgaten, als 'verbindingstunnel' tussen twee verschillende punten in ruimte en tijd (*zucht*). Het is aardige science-fiction. Als we met beide benen op de grond staan, zijn het slechts leuke theorieën. Het valt natuurlijk niet uit te sluiten, maar een concrete toepassing op korte termijn lijkt me erg onwaarschijnlijk.”

Is de creatie van het Higgsboson meteen nuttig voor de wetenschap?

“Het is zeker geen ontdekking die meteen concreet bruikbaar is. Toch heeft de theoretische natuurkunde vaak spin-offs: veel natuurkundige ontdekkingen in het CERN vinden een toepassing in de medische sector. Hetzelfde geldt voor de ruimtevaart. Maar als Chinezen een robot op de maan plaatsen, is dat eerder een kwestie van nationale trots dan nuttige wetenschap (*lacht*). Toch heeft de ruimtevaart ook veel nuttige dingen opgeleverd, maar theoretische natuurkunde en

ruimtevaart hoeven niet per se met het oog op nuttige ontdekkingen beoefend te worden.”

U heeft onlangs een opiniestuk gepubliceerd in *De Morgen* over de Nobelprijs die Englert mee

“Nooit kunnen wetenschappers beweren dat hun ‘ontdekking’ zich ook zo in de natuur zou voordoen, los van hun waarneming.”

ten deel is gevallen. Ik kreeg de indruk dat u een haat-liefdeverhouding heeft met deze prijs. Vanwaar die ambigue houding?

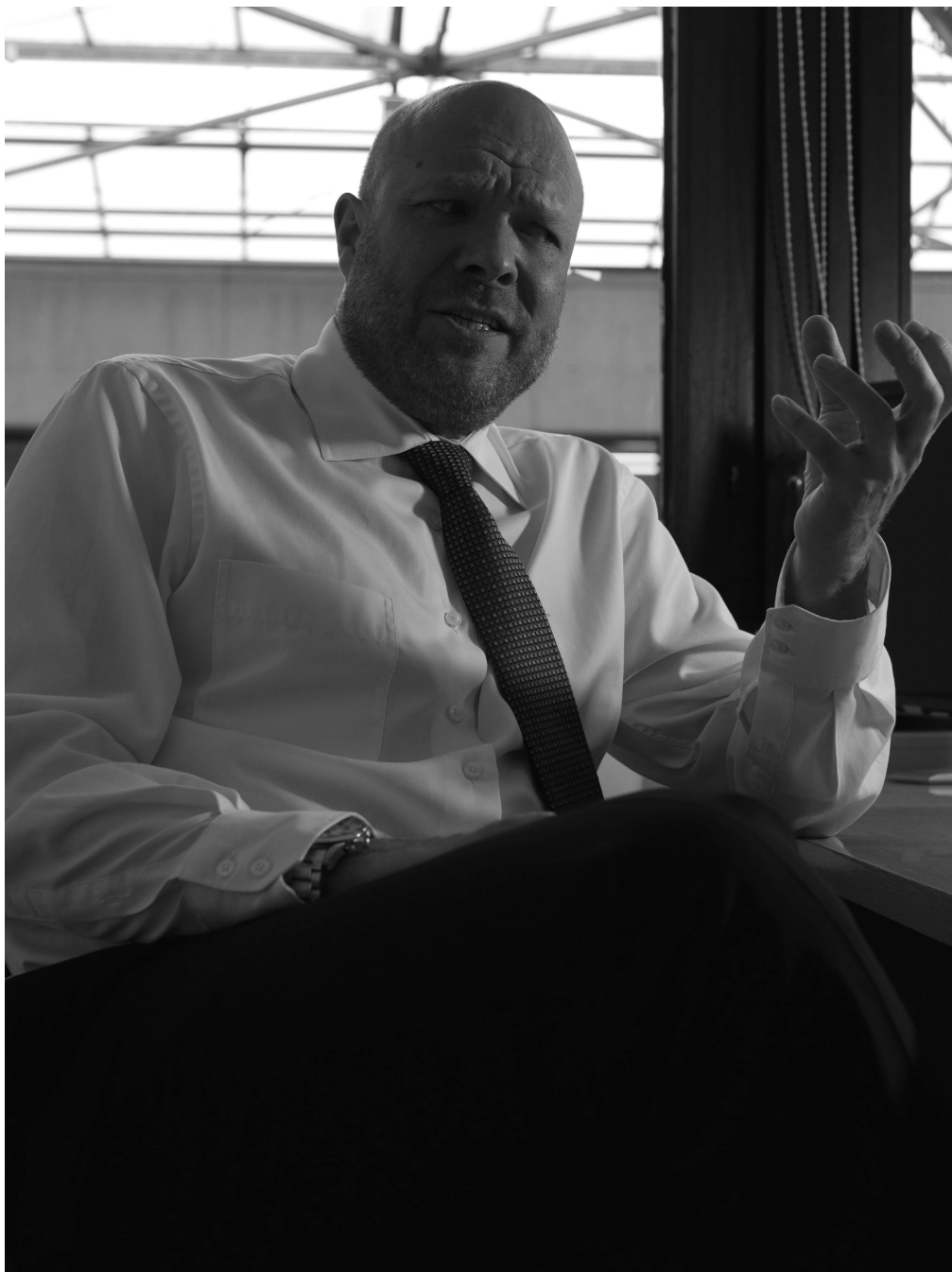
“Dat is correct (*lacht*). Ik ben blij met deze Nobel-

prijs, omdat hij aantoont dat de theoretische natuurkunde niet louter speculatie is. Deze theoretische hersenspinnels kunnen later bewezen worden, ook al zijn ze door mensen gemaakt.

Tevens is bewezen dat verschillende wetenschappers in eenzelfde periode op min of meer hetzelfde idee kunnen komen. Het is dan ook niet evident om te bepalen wie de prijs verdient; Higgs diende zijn artikel als eerste in, maar het artikel van Englert en Brout werd iets eerder gepubliceerd. Uiteindelijk kregen zowel Higgs als Englert verdiend de Nobelprijs. Brout was reeds overleden maar Englert prees hem postuum.”

“Door deze prijs komen de Belgische natuurkundigen weer in de kijker. De Belgische priester Georges Lemaître (1894 – 1966) was immers de bedenker van de oerknaltheorie. Deze theorie stond overigens lijnrecht tegenover de Bijbel, die beweerde dat het universum slechts 6000 jaar oud is. Je moet het maar durven als professor-priester. Ook de ULB krijgt positieve aandacht, wat onze universitaire grootmoeder enkel maar ten goede kan komen.”

“Als filosoof ben ik echter geen groot voorstander van deze prijs. Voor de filosofie is er tenslotte geen Nobelprijs (*glimlacht*). Ook voor wiskundigen heeft Alfred Nobel geen prijs voorzien, maar voor de vrede en literatuur dan weer wel. Dat vind ik weinig consequent. De Nobelprijs is in zekere zin ook een populariteitsprijs en wordt niet altijd overhandigd aan de terechte winnaar. In het geval van de oerknaltheorie en achtergrondstraling kregen niet de theoretici de prijs, maar de onderzoekers die toevallig het bewijs hebben gevonden. Ook zijn er verhalen over assistenten die het veldwerk verrichtten en theorieën bedenken, maar de prijs aan de departementshoofden toegekend zien worden. Voor mij verdienen zij ook een stukje van de cake. Dus bij deze mag de derde persoon naast Englert en Higgs, het ganse CERN zijn. ♦

BRON: KEN SODY

BRON: IPS NEWS

Dood en geloof in Myanmar

Door Charlotte De Grauwe

29 september; er heerst onrust in en rond de Birmese kuststad Thandwe, een menigte verzamelt zich. Met meer dan 700 zijn ze, sommigen zwaaien vervaarlijk met zwaarden en fakkels en allen zijn woedend. Moslims worden uit de stad gejaagd, tientallen huizen in brand gestoken en wie achterblijft wacht de dood. Honderden vluchten de jungle in, vijf mensen komen om die dag, onder hen een 95-jarige vrouw en 89-jarige man. Sommige van de slachtoffers worden zodanig verminkt en verbrand teruggevonden dat ze enkel aan de hand van hun kleren geïdentificeerd kunnen worden. Boeddhisten, die volgens hun religie nog geen vlieg mogen doden, maakten de laatste jaren in het gedemocratiseerde Myanmar meer dan 240 dodelijke slachtoffers en verjaagden ruim 140.000 moslims. Ook bij geestelijke leiders klinkt de roep om bloed steeds luider.

BRON: NEW YORK TIMES

Sektarisch geweld dreigt de embryonale democratie van Myanmar te verscheuren. In 2011 kwam de grote politieke ommekeer na tientallen jaren van onderdrukking en dictatuur: een nieuwe grondwet, geopende grenzen en de vrijlating van honderden politieke gevangenen.

Sindsdien vonden Westerse zakenmannen hun weg naar de cocktailbars van Yangon, de toeristen naar de tempels Bagan en de Birmezen naar een stemhokje. De slachting en uitdrijving van de islamitische Rohingya-gemeenschap stelt Myanmar op internationaal vlak echter weer in een slecht daglicht.

De wankelende democratie moet het hoofd bieden aan een radicaliserende boeddhistische meerderheid, opgehitst door Birmese monniken. Deze hebben het afgelopen decennium een complexe rol ingenomen op het politiek strijdtoneel. Tijdens de Saffraanrevolutie in 2007 protesteerden ze vreedzaam tegen de militaire dictatuur. Hun protest begeisterte het volk en trok de aandacht van de internationale media.

Birmaanse Bin Laden

Ook in het huidige seculiere Myanmar genieten de monniken grote invloed, zeker nu de vrije meningsuiting door het democratische regime gevrijwaard wordt. Sommige monniken richten nu ook hun pij-

len op de politiek. Zo ontstond de beruchte boeddhistische nationalistische beweging 969, geleid door de boeddhistische monnik Wirathu, beter bekend als de Birmaanse Bin Laden. Deze controversiële monnik leefde onder de militaire dictatuur acht jaar in gevangenschap en geniet nu een zekere martelaarsstatus.

De feiten achter zijn heldenstatus verraden dat het collectief geheugen in Myanmar niet bijzonder verreikt. Wirathu werd in 2003 tot 25 jaar opsluiting veroordeeld voor het verspreiden en aanzetten tot haat en zijn rol in de gewelddadige clashes tussen boeddhisten en moslims.

In de de democratisering golf werd hij in het kader van een amnestie voor politieke gevangenen vrijgelaten. Sindsdien benut hij zijn populariteit om de boeddhistische gemeenschap te wijzen op de gevaren van een multi-etnische en culturele samenleving, meer bepaald het gevaar van de Rohingya-gemeenschap.

Etnische minderheid

De Rohingya zijn een etnische groep, die hoofdzakelijk in Myanmar leven en de soennitische vorm van de islam belijden. Vele Birmezen beschouwen hen echter niet als autochtone bevolking, maar als Bengaalse migranten en behandelen hen als tweederangsburgers. Myanmar

De leider van de 969-beweging en zijn volgelingen staan niet bepaald bekend om hun genuanceerd discours. Enkele op zijn minst opmerkelijke citaten op een rij:

“Je mag dan al vriendelijk en liefdevol zijn; naast een dolle hond kan je niet slapen. Ik noem ze herrieschoppers omdat het herrieschoppers zijn. Als we ons zwak tonen, zal ons land een moslimland worden.”

- Wirathu

“Als het moet zullen we een omheining bouwen met onze beenderen.”

- deel van partijlied

“Honderd procent van de verkrachtingen worden gepleegd door moslims.”

- Wirathu

“Ik ben de Birmese Bin Laden.”

- Wirathu

“Moslims zijn als tijgers, die een slecht verdedigd huis binnenglijpen om de bewoners te grijpen.”

- Wimala Biwuntha, lid 969-beweging

noch Bangladesh erkent deze etnische minderheid als staatsburgers.

In de Birmese provincie Rakhine tiert het sektarisch geweld welig. Deze provincie telt een moslimpopulatie van 25 procent, die sinds 2012 het doelwit vormen van anti-moslimaanvallen. De Rohingya werden als etnische minderheid al langer geïsoleerd, maar de beschuldiging van een islamitische man voor de moord en verkrachting van een jonge boeddhistische vrouw was het startsein voor grootschalige vervolging. Volgens mensenrechtenorganisaties was ook het Birmese leger betrokken bij de slachtingen en verdrijvingen van Rohingya in Rakhine. Het afgelopen jaar vielen 250 doden, waarvan de meerderheid moslim was, en vluchtten er zo'n 140.000.

Maar volgens Wirathu, de leider van 969, is het de historische plicht van elke boeddhist om zich te wapenen tegen de moslims. Hij predikt dat moslimvrouwen meer kinderen baren dan boeddhisten en dat ze alle grond opkopen.

Hoewel de moslims op dit moment in Myanmar slechts vier procent van de bevolking uitmaken, vreest hij dat ze in de toekomst de meerderheid van de bevolking zullen uitmaken. Dit zou zeer nefast zijn voor het land, aangezien moslims in de ogen van vele Birmese boeddhisten gewelddadig zijn en het gemunt hebben op jonge vrouwen.

Het geweld tegen de Rohingya en de onderdrukking wordt vergoelijkt door de moslims aan te wijzen als nietsnutten en verkrachters. Als reactie op deze islamitische bedreigingen riep de monnik op tot een boycot van alle moslimeigendom en winkels en dringt hij aan op een wet die huwelijken tussen boeddhistische vrouwen en moslimmannen zou beperken. Ook ijvert hij voor de invoering van een wet die Rohingya verbiedt om meer dan twee kinderen te krijgen.

Terreur of troost?

Onder meer Nobelprijswinnares voor de Vrede Aun San Suu Kyi sprak zich uit tegen de invoering van deze wet. Ook op internationaal vlak passeren Wirathu's haatspeeches niet onopgemerkt; zo werd hij enkele maanden geleden op de cover geplaatst van *Time Magazine* met als titel 'The Face of Buddhist Terror'. De machthebbers in Myanmar haalden het nummer meteen uit de handel. De boeddhistische gemeenschap is eveneens wereldwijd verontrust.

Over 969 zijn de meningen inlands verdeeld. Voor sommigen is het een boeddhistische radicale

neonazigroep, anderzijds bestempelt huidige president Thein Sein monnik Wirathu dan weer als zoon van Boeddha en de 969-beweging als symbool van de vrede. Ook de beschuldigingen van Human Rights Watch dat er een ethnische zuivering zou plaatsvinden van de Rohingya, wordt met klem ontkend door president Sein.

Ondanks zijn controversiele imago schijnt niets Wirathu te kunnen raken. Hij vindt aanhang bij de boeddhistische meerderheid, die in verwarrende

en veranderende tijden houvast kan vinden in de religie. Ook machthebbers en geestelijke leiders volgen Wirathu. Intussen worden steeds meer moslims verdreven of vermoord en wordt de haat meer en meer aangewakkerd. ❖

BRON: MUHAMMADAFENDY.COM

BRON: BLOUINNEWS

Op zoek naar de ultieme schoonheid

Door Charlotte De Grauwe

Volksverheffing is een achterhaald concept. Als kind van mijn ontwrichte tijdperk kan ik dat enkel beamen. Alles raast voorbij en lijkt slecht bestaand in het even, de aaneenschakeling van het grote grijze, het lange wachten en de enkele sprankels licht en hoop, die doorprikken. Nooit zag ik een film die deze weemoed, die me nu en dan overvalt, zo krachtig omschrijft en omarmt als in *La grande bellezza*. De volksverheffing moge dan wel voorbij zijn en ik ook maar de zoveelste pretentieuze hobbyjournalist, het kan me verdommen.

TONI SERVILLO ALS JEP GAMBARDILLA IN LA GRANDE BELLEZZA
BRON: ELANTEPENULTIMOHICANO.COM

De Italiaanse regisseur Paolo Sorrentino, bekend om zijn visuele spektakelfilms, laat ons in deze 21^e-eeuwse versie van *La dolce vita* kennismaken met Jep Gambardella, schrijver en koning van de Romeinse decadentie.

Jep slijt zijn dagen met bacchanalen, vrouwen, intellectueel snobisme en bovenal het *dolce far niente*. De tragikomische prent opent met het gezang van nonnen, gevolgd door een minutenlange scène van een decadent feest, beschonken, schaars geklede vrouwen en hitsige mannen. Het zou een BSG-td kunnen zijn, tenminste als je de grandeur en het uitzicht op het Colosseum wegdenkt. De ongrijpbare schoonheid van Rome vormt dan ook Jeps belangrijkste antagonist. Het oude middelpunt van Europa, de vergane glorie, waar bouwwerken en kunst nog van getuigen, vormt zijn speeltuin.

La grande bellezza lijkt zo een lofzang aan leven, lust en schoonheid. Hoe verder je echter in de film wordt getrokken, hoe meer Jeps verloren liefde en verzwegen weemoed de holheid en tristesse achter zijn bestaan ontsluit. De film is een ode aan de nostalgie en melancholie, maar wordt door de absurde verhaallijn en gitzwarte humor nooit droefgestig. Een prachtig voorbeeld is de hilarische en surreële scène waarin een man de Romeinse *rich and famous* van botox voorziet, waarbij de donkere ruimte en bijna sacrale manier waarop de behandeling wordt uitgevoerd de hele situatie iets sinisters en komisch geven.

Ook de personages zijn zonderlinge figuren; zo passeren een hypocriete geestelijke met uitstekend kookadvies, seksueel geobsedeerde mannen, een terminaal zieke stripster, een 104-jarige zuster die met flamingo's converseert en tenenkrommende intellectuelen de revue. Een surreële film, doorspekt van poëzie, kunst en tedere melancholie, een film met bimbo's, seks en hedonisme. *La grande bellezza* bewijst dat dit geen tegenstelling hoeft te zijn.

Sorrentino maakte van Jep een figuur die even extravagant als herkenbaar is, als een verloren man in een veranderende wereld. Iedereen worstelt weleens met de existentiële vraag waarom we hier rondlopen. Waarop wij net als Jep blind trachten het geluk na te jagen en ten volle te leven. Alles om schoonheid en rede te ervaren. In tegenstelling tot Jep ben ik nog jong en mis ik zijn berusting, het nihilisme waarin hij zijn alternatief voor geluk vindt. Zo stelt hij zich tevreden om te teren op het succes van zijn eerste boek en behandelt hij zijn werk als culturele journalist eerder als een betaalde hobby.

Jep schreef slechts één boek. Wanneer hem gevraagd wordt waarom hij daarna nooit meer schreef, antwoordt hij "Cercavo la grande bellezza ma ... non l'ho trovata." Ik zocht de grote schoonheid maar ... ik heb haar niet gevonden. Ik zou

kunnen eindigen met een flauwe opmerking dat ik de 'grote schoonheid' in deze film trof, het zou geen leugen zijn. Maar eerder hervond ik een gevoel, dat de apathie die zich steeds meer van mijn generatie meester maakt, overtreft. Er is niets mis met een beetje weemoed. ♦

Rokkenjager. Za

Henning Albert Boilesen was een gerespecteerde zakenman tijdens de 32 jaar waarin hij in Brazilië verbleef. Hij begon als boekhouder bij de bandenfabriek van Pirelli en schopte het tot de president van Ultragaz, de grootste distributeur van keukengas van Brazilië en het belangrijkste onderdeel van de Groep Ultra in de jaren '60 en '70. Boilesen was een man die zich ontfemde over de jongeren en was altijd goed gezind. Hij stond bekend als een onvermoeibaar werker en was intelligent. Hij kon echter ook van het leven genieten, als een echte *bon vivant*, verleider, rokkenjager, maar vooral bewonderaar van het Braziliaanse vrouwelijk schoon.

Boilesen werd in 1916 geboren in de Deense hoofdstad Kopenhagen, maar had zich helemaal aangepast aan Brazilië. Hij sprak vloeiend Portugees en zij die hem kenden, vertellen dat zijn Scandinavische afkomst enkel nog af te leiden was uit zijn erg witte huid, zijn heldere ogen en het feit dat hij bijna een dubbele meter lang was. Ook was hij een hevig anticommunist.

Militante jaren

Door deze laatste eigenschap werd hij militant van het *Instituto de Pesquisa e Estudos Sociais* (IPES). Het in 1961 gestichte IPES had als kerntaak het samenbrengen van verschillende rechtse sociale bewegingen om een oppositie te vormen tegen de opkomst van het communisme. Belangrijk hierbij was de sponsoring van het instituut door de Verenigde Staten van president John F. Kennedy. Zij wilden immers de opmars van de communistische beweging tegengaan en voorkomen dat Brazilië het nieuwe Cuba of China werd.

Als militant was Boilesen actief betrokken bij het omverwerpen van de regering van president João Goulart in 1964. Met deze gebeurtenis begon ook het militaire regime in Brazilië. De Deense Braziliaan had nauwe banden met de militairen, waaronder kolonel Octávio Costa, chef van het AERP, de speciale adviesraad voor public relations.

Op verzoek van Boilesen was Costa gast-spreker op bijeenkomsten van ondernemers en studenten communicatiewetenschappen. Tijdens zijn uiteenzettingen toonde hij propagandafilms van het militaire regime. Boilesen nodigde hem ook uit voor etentjes bij hem thuis. Andere aanwezigen waren de directeuren van de Grupo Ultra, een vereniging van ondernemers en vertegenwoordigers van de elite uit São Paulo. De politieke activiteiten van Boilesen dijen echter uit. Met de opgedane ervaringen in het IPES en als één van de samenzweerders die ervoor zorgde dat Goulart aftrad, gold hij ook als een belangrijk element tijdens de staatsgreep in Boliviaë.

Toch bleef hij vooral actief binnen Brazilië. Buiten het IPES, financierde hij ook *Operação Bandeirante* of kortweg OBAN. OBAN was het onderzoeks- en informatiecentrum opgericht door het Braziliaanse leger. Het was een belangrijk wapen tegen de linkse groeperingen tijdens het militaire regime. Dit regime duldde absoluut geen tegenspraak en was niet vies van folteringen, waarvoor het ook een beroep deed op het OBAN. Buiten Boilesen kon *Operação Bandeirante* ook nog rekenen op financiële steun van onder meer grote Amerikaanse multinationals zoals onder meer Ford en General Motors. Maar Boilesen stak niet enkel zijn geld in OBAN, hij deed ook actief mee aan de folteringen en vond zelfs een marteltuig uit: het *Pionalo de Boilesen*, een soort toetsenbord dat elektrische stoten geeft wanneer men er op drukt.

Internationale tentakels

Boilesen maakte ook gebruik van zijn internationale contacten om elke bedreiging tegen het militaire regime de kop in te drukken. Een reportage van de Noorse openbare omroep NRK vertelt over het bezoek van de tot Braziliaan genaturaliseerde Deen aan het Noorse Nobelinstituut in het begin van de jaren '70, waar hij het verkiezingscomité van de Nobelprijs voor de Vrede onder druk zette om tegen Dom Helder, de aartsbisschop van Olinda en Recife, te stem-

men. De aartsbisschop was de absolute favoriet om te winnen, maar dat was tegen de zin van het militaire regime in Brazilië. Dom Helder was immers een groot tegenstander van het regime en bekritiseerde het openlijk. Om zijn argumenten te staven zou Boilesen een jeugdfoto van de bisschop hebben getoond waarop hij spreekt op een bijeenkomst van het *Ação Integralista*, de groengele versie van het nazisme. Ironisch dat de beweegredenen van het rechtse regime net uiterst rechts van aard waren.

Oog om oog ...

Op 15 april 1971 kwam er een einde aan het verhaal van de president van Ultragaz, Henning Albert Boilesen. Rond 9 uur in de morgen verliet hij zijn villa in zijn blauwe Ford Galaxy. Hij was op weg naar de Avenida Estados Unidos, waar zijn ex-vrouw, van wie hij nooit officieel gescheiden was, woonde. Hij ging een van zijn kinderen bezoeken, zoals hij dat regelmatig deed. Maar hij zou daar nooit aankomen.

De 55-jarige Boilesen werd onderweg geblokkeerd door twee auto's, waaruit vijf personen stapten. Zij waren bewapend met revolvers en mitrailleurs en begonnen de auto van de zakenman onder vuur te nemen. Deze kon nog ontsnappen uit zijn auto en probeerde naar een dichtbevolkte plaats te lopen, maar verder dan de middenberm kwam hij niet. Daar bezweek hij, in de goot, doorzeefd door de regen van kogels die hem getroffen had. Zijn lijk werd bedekt met pamfletten van het *Aliança Libertadora Nacional* (ALN) en het *Movimento Revolucionário Tiradentes* (MRT), twee linkse groeperingen, waarop de volgende tekst stond: "Zoals hem, bestaan er vele anderen, en we weten wie ze zijn. Allen zullen zij hetzelfde einde kennen, het maakt niet uit hoeveel tijd het zal duren; het belangrijkste is dat allen het gewicht van de revolutionaire gerechtigheid zullen voelen. OOG OM OOG, TAND OM TAND." ♦

Door Ken Pieraerts

akenman. Geliquideerd.

V E T

Door Pieter Jan Van Pevenage

*Een basketbalring boven de garagepoort
Het summum van een suburbane jeugd
Auto's bij de vleet, voor en achter de poort
Waardoor die ring grotendeels onbenut bleef*

*Ik vond het niet eens zo erg, ook al niet sportief aangelegd
ik speelde liever petanque met de vrienden van mijn opa
petanquers zijn niet sexy, knikkeraars met grote ballen
ze zitten wel vol levenswijsheid en seniorencharme*

*Moeders jongste telg
Smeert zijn boterhammen niet zelf
En gaat ook niet naar school met de fiets
Waarom anders twee auto's hebben
Op moeders rug is geen geldgroei vast te stellen
Voor de fiets bleek ik tevens onvoldoende fit*

*Ik kreeg een schommel voor mijn communie
Maar die brak al snel in tweeën
Ik was veel te vet
Om ordentelijk buiten te spelen*

*Dus bleef ik maar binnen
Een supernintendo werkt emanciperend
Bebeto en Romario knalde ik zo van het veld
Daar kon ik met gemak een ganse week op teren*

*En nu twintig jaren later
Lig ik aan een noodgenerator
Mijn lever snakt naar zijn laatste snik
Een onverwerkte kater
Besprenkel je best met wat wijwater
Mijn moeder zegt: "maak je niet dik"*

*Moeder, daarvoor is het nu wel te laat
En iemand zegt: – maar vast niet op doktersadvies
- "Nu ja ne vette was 't nu ook weer niet bepaald"*

Een wandeling met Paul De Knop

Door Sandro González-Maseda

Rector De Knop gespot in voetgangers-tunnel Centraal Station

Hij had er postgevat tussen de daklozen met een extra grote kartonnen beker, met daarop de letters VUB-Foundation. Sommige mensen keken streng naar de professor en vroegen of hij niet stiekem Carra Pils zou kopen van hun gedoneerde centen, maar onze rector schudde vastberaden en ontkenkend het hoofd. “Neen mijnheer, ik zit hier opdat mijn studenten zouden kunnen excelleren.” “Hoezo excelleren?”, vroeg een toevallige, kritische voorbijganger. De rector ging wat rechter zitten, plooidde zijn nek ietwat naar achter opdat zijn hoofd gericht was naar de passant en antwoordde: “Op deze manier willen wij voorkomen dat we onze ziel moeten verkopen en willen we het vrije onderzoek verder doen leven. Lees de website van de VUB-Foundation er maar op na!”

De man fronste even en liet zijn schaduw zakken over de leider van onze Alma Mater. “En waar gaan die centen dan écht concreet naartoe?”, vroeg hij. De rector besloot met de titel van een liedje van Spinvis: “Ik wil alleen maar zwemmen.”

Hij had er weinig succes

Dat de rector zijn beker maar moeilijk gevuld kreeg, had weinig te maken met het vat vol goede intenties dat hij wel degelijk bij zich had. Neen, er was gewoon veel te veel volk in de voetgangerstunnel. Ook de voormalige bewoners van Residentie Gésu hadden er immers post gevat. Het was een

treurig gezicht, al die misère die de steunpilaar van de vrijzinnigheid omringde. Tot overmaat van ramp werd er een kindje geboren, op nog geen twee meter van onze rector. De aandacht van de kartonnen VUB-Foundation was nu wel helemaal verdwenen en de napuffende moeder vroeg aan onze leider of kleine Josip later niet mocht komen studeren aan de VUB. Er verscheen twijfel op het gezicht van de rector. “Zolang hij niet én gaat werken én sociologie in avondonderwijs gaat studeren, is het allemaal goed voor mij”, zei de goede man.

Dan maar terug naar de campus

Dat was wat rector De Knop aan het denken was. Daar beseft men tenminste wat het belang van het vrije denken is. Terug op de campus kreeg hij een Moeial onder de neus geduwd en las hij volgend kort artikel:

Studiekring Vrij Onderzoek overweegt helemaal geen gebedsruimte. Dat laat de VO-voorzitter weten vanuit de Thermen van Spa, alwaar de denktank druk filosofeert over de toekomst van de vrijzinnigheid. Hij komt dan ook terug op zijn tussenkomst tijdens de vergadering van de Studentenraad, toen hij vroeg of hij in zijn functie van voorzitter een petitie mocht organiseren voor een gebedsruimte. “Ik was toen psychedelisch beïnvloed door een vrijzinnige inspiratieoefening”, aldus de voorzitter. “Overigens wil ik ook benadrukken dat wij hier niet met alle leden poedelnaakt liggen te zweten in de sauna op kos-

ten van de universiteit. Wij betalen dit uit eigen zak.” Gevraagd naar een slotopmerking, besluit de voorzitter: “Maar wij willen écht geen gebedsruimte, hè! Dat moet er echt duidelijk instaan. Anders moeten wij weer in spoedvergadering samenkomen om zo’n snel afgejakkerde facebookpersverklaring onder jullie website te schrijven. Wij willen dus geen gebedsruimte.”

Opgelucht kon hij terug naar zijn kantoor

Zwarte Piet wordt doorgeschoven in prioriteitenlijst. Ondertussen, iets verderop, in het hoofdkwartier van de Verenigde Naties, had men belangrijker zaken aan het hoofd dan vluchtelingenproblematiek of zwembaden. Ze hadden namelijk ontdekt dat Nederland een racistische cultuur heeft en het symbool bij uitstek van dat racisme Zwarte Piet is.

Prompt werden alle middelen ingezet om dit verschrikkelijk onrecht de wereld uit te helpen. Onder impuls van de Pietitie, de snelst groeiende facebookgroep aller tijden, werd namelijk nog maar eens onderstreept waar de prioriteiten in deze wereld liggen. Een vurige aanhanger van Zwarte Piet weet wat de VN echt moeten doen: “De werkgroep Syrië moet omgevormd worden tot de werkgroep Zwarte Jutenzak, de leden van de cel kredietcrisis moeten zich gaan bezighouden met de patriarchale rol van de Sint in plaats van de sores van de derde wereld en de specialisten inzake klimaatverandering moeten zich bezig gaan houden met een gloednieuw project: *Piet 2.0: Back in Black.*” Democratie op zijn best!

In een minstens even belangrijk orgaan

We hebben het natuurlijk over de Studentenraad van de VUB, daar werd er ook naarstig gewerkt. Het bestuur stelde trots haar gloednieuwe werkgroep voor: SOA. SOA staat voor Sociaal Overdraagbare Apathie en het is de nieuwste strategie van de Studentenraad. “Het probleem was dat men vroeger in de Studentenraad weleens discussieerde over de agendapunten. Men kwam dan links en rechts met allerhande argumenten en amendementen opdraven wanneer de titel van een agendapunt voorgelezen werd. Het is niet dat we een probleem met een open debat hebben, ook al is dat liefst niet met onze naam in het verslag, maar het probleem dat zich stelt is dat de Studentenraad plaatsgrijpt tijdens de middagpauze. En wat mij betreft is die gedaan om één uur. Voor al die discussie is dus geen tijd”, aldus een studentenraadslid via een sociaal medium. ♦

DE ARENBERGSTRAAAT
BRON: SARAH HANDI

Door Paola Verhaert

Eén keer per maand trekt ondergetekende voor u – en let wel, enkel voor u, want aan frisse lucht hebben wij bij *De Moelial* geen behoefte – de deur van de redactie achter zich dicht. Op zoek naar de literaire spoken die door uw stad waren, door de meer dan vierduizend sprekende straten, laten we voor eens niet de schrijver, maar de stad aan het woord. Vorige maand volgde *De Moelial* de wandel van Paul Verlaine, een tocht die hem van de Koninginnegalerij 11 naar de Bergense gevangenis bracht. Deze maand verlaten we de Koninginnegalerij en houden we halt in de Arenbergstraat, waar Eduard Douwes Dekker liters letters bloedde.

In de Arenbergstraat 52, voorheen Bergstraat 80, in de voormalige herberg *Au Prince Belge* vond je in het najaar van 1859 Douwes Dekker (monsieur *Dek-kèèèr* voor de Brusselse vrienden) in een kamertje zonder kachel, aan een klein en smerig tafeltje. Met een bolhoed op, zijn jas hoog gesloten en de kraag opgezet, zijn linkerhand in zijn broekzak schreef hij er tot bloedens toe. Het was ook op die plek dat Dekker voor het eerst zijn nom de plume aannam.

Op 28 september 1859 schreef hij aan datzelfde tafeltje in een brief aan zijn Antwerpse echtgenote Everdine: “Ik noem mij Multatuli, dat is: ik heb veel geleden, een vreemde naam, nietwaar ...?” Het is onder deze naam dat Dekker zijn meesterwerk *Max Havelaar* op 14 mei 1860 zal publiceren. *Max Havelaar of de Koffieveilingen van de Nederlandse Handelmaatschappij* werd een pamflet tegen het Nederlandse koloniale bewind in Nederlands-Indië, het huidige Indonesië, waar Multatuli jarenlang werkzaam was geweest als ambtenaar. Bovenal was het echter een documentatie van zijn persoonlijke lijdensweg.

Nadat Multatuli in 1856 vluchtte uit Java belandde hij in januari 1858 in Brussel, naar eigen zeggen “de enige plek ter wereld waar je gratis kan leven.” Zijn allesverslindende gokverslaving deed hem in Brussel belanden, de stad die in diezelfde periode haar armen sloot om wel meer politieke en economische vluchtelingen, waaronder Karl Marx en Michail Bakoenin.

In een brief van 22 september 1859 vertelde Dekker aan zijn vrouw Everdine, koosnaampje Tine, dat hij begonnen was aan zijn boek *Max Havelaar*: Bloed vermengde zich met zweet, tranen en inkt, toen Multatuli in de Brusselse herberg nachtenlang doorwerkte aan zijn tekst. Het verhaal, dat enkele honderden bladzijden telde en ongezien en ongekend was in negentiende-eeuws Nederland, was nog geen maand later, op 13 oktober, af. Vol euforie schreef hij profetische woorden aan zijn Tine: “Lieve hart, mijn boek is af, mijn boek is af! Ik sta u borg dat het opgang maakt. Het zal als een donderslag in het land vallen, dat belooft ik je.” De debutant ontwaarde een waarheid. ◆

CHAVS

De marginalisering van de Britse arbeider

Door Sandro González-Maseda

Toen Margaret Thatcher gevraagd werd naar haar grootste verdienste, antwoordde ze zonder aarzelen: “Tony Blair en New Labour. We hebben onze tegenstanders gedwongen van gedachten te veranderen.” De gevolgen van Thatchers grootste verwezenlijking voor de Britse arbeidersklasse is het onderwerp van Owen Jones’ eerste boek *Chavs*.

Jones beschrijft uitvoerig hoe deze groep in het Verenigd Koninkrijk zowel door links als rechts, en zowel door politiek als media de afgelopen dertig jaar vergeten is. Als de arbeiders al ter sprake kwamen in het publieke debat, dan was dat als karikatuur van de gewelddadige, drugs- en uitkeringsverslaafde marginaal aan wie de ambitie ontbreekt om bij de middenklasse te behoren. Of om het in een woord samen te vatten, als *Chav* (council housed and violent, *nvdv*).

Het Britse establishment nam zelden een blad voor de mond bij een aanval op de arbeidersklasse. Peter Lilley, oud-minister van Sociale Zaken, was in 1992 in een muzikale bui toen hij tijdens een bijeenkomst zong: “Ik heb een lijstje, ik heb een lijstje met jonge vrouwen die zich laten bezwangeren om zo hoger te geraken op de wachtlijst voor het krijgen van een huis.”

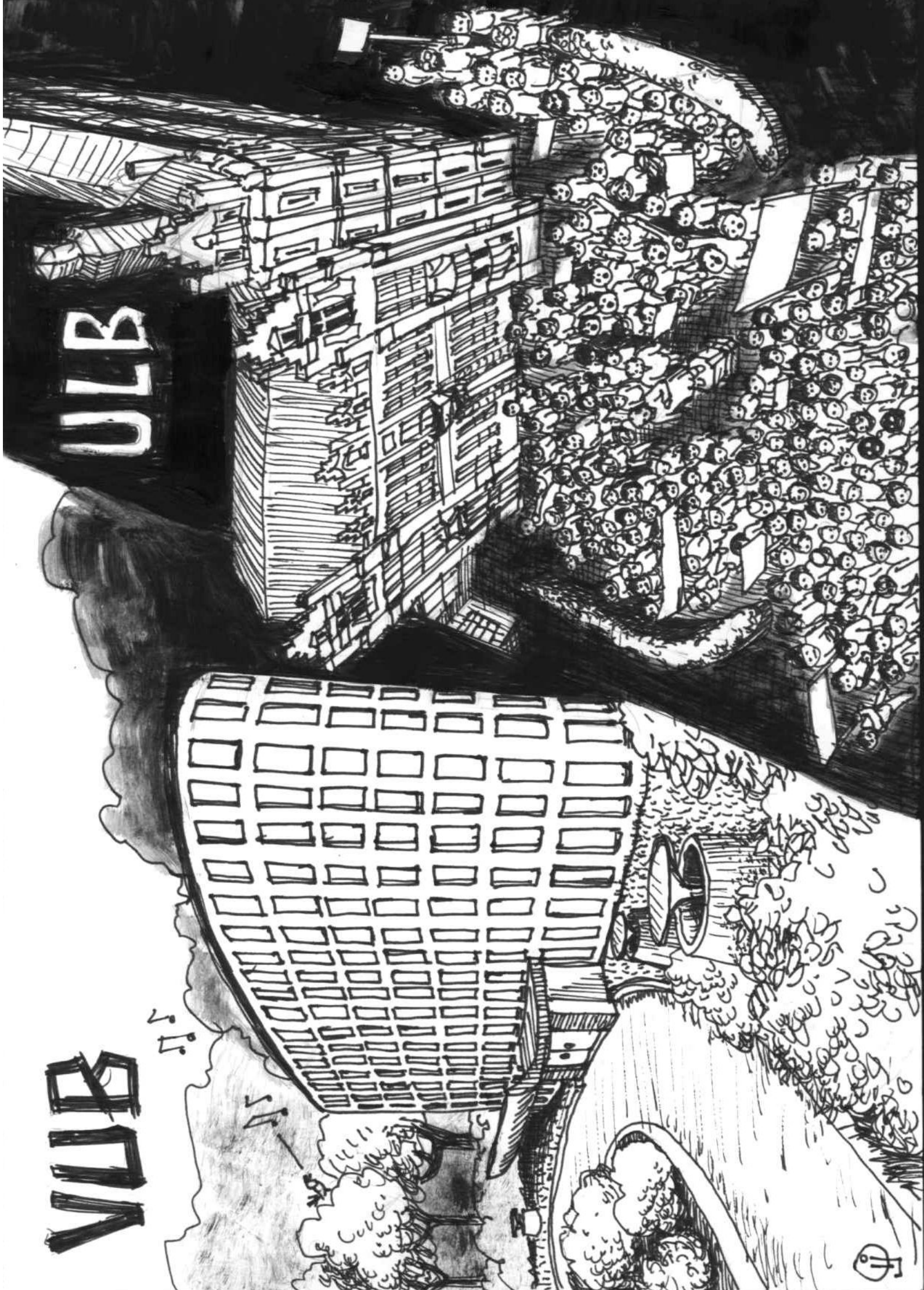
Owen Jones’ these luidt dat de gevestigde orde de arbeidersklasse demoniseert als afleidingsmechanisme. De sociale ravage die sinds het thatcherisme door de de-industrialisering veroorzaakt werd, kan zo onbesproken blijven. Hij illustreert met keiharde cijfers hoe vaste, goedbetaalde jobs voor geschoolde arbeiders plaats ruimen voor laagbetaalde *flexjobs* in de dienstensector. Banen die dan wel fysiek minder belastend zijn, maar waar de werknemers geen voldoening uit putten en die niet bijdragen tot een gemeenschapsgevoel in tegenstelling tot de oude mijn- of fabrieksbanen.

Het gaat zo ver dat in dertig jaar tijd het woord *klasse* taboe is geworden. Trots om tot de arbeidersklasse te behoren werd vervangen door Tony Blairs mythe dat “we nu allen tot de middenklasse behoren.” Zo werd de weg vrijgemaakt om klassenpolitiek te vervangen door identiteitspolitiek en stilaan de arbeiderscultuur te vervangen door een middenklassencultuur. Neem het voorbeeld van voetbal, de vrijetijdsbesteding bij uitstek van de arbeidersklasse. In 18 jaar tijd is een kaartje gemiddeld 600 procent duurder geworden. Tekst en uitleg van voormalig Engels bondscoach Terry Venables: “Zonder als een snob over te willen komen, of als iemand die zijn eigen herkomst veraardt, durf ik te stellen dat de hogere prijzen voor een toegangskaartje waarschijnlijk het soort mensen dat de reputatie van het Engelse voetbal schade berokkent, buiten de poort zal houden.”

Chavs, het debuut van Owen Jones, is een kwaad boek in een deurenwinkel, het trapt de ene open deur na de andere in. Desalniettemin slaagt het er toch in om je verbijsterd achter te laten. Met stomheid geslagen over de gigantische schaal waarop de onderklasse in het Verenigd Koninkrijk gedemoniseerd en vervolgens beleidsmatig vergeten wordt. Owen Jones mag terecht een pluim op zijn hoed steken. De woede spat van zijn boek af, maar zijn betoog blijft gefundeerd. Een aanrader voor iedereen die weleens een krant leest of schrijft. ♦

BRON: QUINTEN JORIS

ULB

